

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sofia Ylikoski

IHMISKAUPAN ILMENTYMINEN SUOMESSA

Liiketalous
2024

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sofia Ylikoski
Opinnäytetyön nimi	Ihmiskaupan ilmentyminen Suomessa
Vuosi	2024
Kieli	suomi
Sivumäärä	80
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin ihmiskaupan ilmentymää Suomessa. Tavoitteena oli selvittää ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastojen, ajantasaisen lainsäädännön, lain esitöiden, ihmiskauppaan liittyvän kirjallisuuden sekä oikeudellisen kirjallisuuden, valtioneuvoston selvityksen ja oikeusministeriön julkaisun avulla, mihin ihmisryhmään ihmiskauppa kohdistuu eniten Suomessa sekä mitä ihmiskaupan muotoa ilmenee eniten Suomessa. Tämän tutkimuksen kohteena toivat siis eri ihmiskaupan muodot sekä ihmisryhmät.

Tutkimuksen teoreettinen pohja perustuu aikaisempiin tutkimuksiin, lain esitöihin, ajantasaiseen lainsäädäntöön, kirjallisuuteen sekä tutkimusaineistoon. Tutkimuksen aineisto koostui myös sekundaariaineistoista, joista tärkeimmät tämän tutkimuksen kannalta oli ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastot koskien ihmiskauppaa. Tilastot käsittelivät eri muotoja koskien ihmiskauppaa, kuten pakkotyötä ja seksuaalista hyväksikäyttöä sekä ne ilmensivät uhrien kansalaisuuksia. Tämän tutkimus suoritettiin oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena sekä tutkimusmenetelmänä toimi laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tutkimustyypeistä sisällön analyysi sekä juridinen hermeneutiikka valikoituvat käytettäväksi tässä tutkimuksessa.

Tutkimustulosten perusteella selvisi, että pakkotyö on suurin ihmiskaupan muoto, jota ilmenee Suomessa. Tutkimuksessa selvisi myös se, että ulkomaalaiset joutuvat todennäköisemmin Suomessa ihmiskaupan uhreiksi kuin itse suomalaiset. Tietyn kansalaisuuden määrittely koskien Suomessa ilmenevää ihmiskauppaa, osoitautui kuitenkin mahdottomaksi, koska uhrien kansalaisuus vaihtelee. Kuitenkin vuoden 2023 aikaan Thaimaan kansalaiset olivat suurin ryhmä, johon kohdistui ihmiskauppaa. Syynä tähän voidaan nähdä luonnonmarjojen poiminta sekä marjala yleisesti.

Avainsanat	ihmiskauppa, pakkotyö, seksuaalinen hyväksikäyttö, kansalaisuus
------------	---

ABSTRACT

Author	Sofia Ylikoski
Title	Manifestation of human trafficking in Finland
Year	2024
Language	Finnish
Pages	80
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

This thesis researched the manifestation of human trafficking in Finland. The aim was to use statistics from the Assistance system for victims of human trafficking, up-to-date legislation, preliminary work on the law, literature related to human trafficking as well as legal literature, a government report and publication by the Ministry of Justice to find out which group of people are most affected by human trafficking in Finland and which form of human trafficking occurs most in Finland. In other words, different forms of human trafficking and groups of people are the subject of the study.

The theoretical basis of the study is based on previous studies, preliminary work on the law, up-to-date legislation, literature and research material. The material of the study also consisted of secondary data, the most important ones for this study were statistics from the Assistance system for victims of human trafficking concerning human trafficking. The statistics dealt with various forms of human trafficking, such as forced labour and sexual abuse, and it stated the nationality of the victims. This study was carried out as a legal dogmatic study, i.e. as a legal study, as well as a qualitative study as a research method. Qualitative research on the types of research content analysis as well as legal hermeneutics were selected for the use in this research.

The results of the study revealed that forced labour is the largest form of human trafficking that occurs in Finland. The study also found that foreigners are more likely to be victims of human trafficking in Finland than native born Finns. However, naming a certain nationality regarding human trafficking in Finland proved to be impossible because the nationality of the victims varies. However, in the year 2023, Thai citizens were the largest group to be subjected to human trafficking. The reason for this can be seen in the picking of berries from nature as well as the berry sector in general.

Keywords	human trafficking, forced labour, sexual abuse, nationality
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Aiemmat tutkimukset	7
1.2	Tutkimuksen aihe ja tavoitteet	9
1.3	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus	10
1.4	Tutkimusmenetelmät ja tutkimusmetodit.....	11
1.5	Tutkimuksen rakenne	12
2	IHMISKAUPPA.....	14
2.1	Historia	15
2.2	Ihmiskaupan sääntelyn historia kansainvälisesti	19
2.3	Kansainvälinen näkökulma	20
3	IHMISKAUPPA SUOMESSA.....	22
3.1	Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen Suomessa	25
3.2	Seksuaalinen hyväksikäyttö	25
3.3	Pakkotyö.....	33
3.4	Pakkoavioliitto	39
3.5	Nykypäivä	44
4	LAIN TULKINTA	53
4.1	Lain tulkinta koskien ihmiskauppaa	53
4.2	Kansainväliset sopimukset ja direktiivit.....	57
4.3	Ihmiskaupan uhrin rankaisemattomuusperiaate	59
4.4	Korkeimman oikeuden ensimmäinen ratkaisu koskien pakkotyötä.....	60
4.5	Tulevat hankkeet ihmiskauppaa vastaan.....	63
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	66
5.1	Tutkimuksen tulokset.....	66
5.2	Jatkotutkimusehdotukset	68

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	68
5.4 Pohdinta	71
LÄHTEET	73

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän uudet asiakkaat vuonna 2022	23
Kuvio 2. Ihmiskaupan muodot, joita tapahtui ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän mukaisesti sekä tapahtuiko ihmiskauppa Suomessa vai ulkomailla vuonna 2022	24
Kuvio 3. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän uudet asiakkaat vuonna 2023 sukupuolen mukaan	44
Kuvio 4. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään otetut uudet asiakkaat kansalaisuuden perusteella vuonna 2023	45
Kuvio 5. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään tulleet tiedot koskien hyväksikäytön muotoja vuonna 2023	46
Kuvio 6. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään tulleet tiedot koskien hyväksikäyttömuotoja sukupuolijakauman mukaan vuonna 2023	47
Kuvio 7. Suomessa ihmiskaupan uhreiksi joutuneita kansalaisuuksittain vuonna 2023	48
Kuvio 8. Suomessa ihmiskaupan uhriksi joutuneet oleskeluoikeuden mukaan	49
Kuvio 9. Kaikki asiakkaat ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä 31.12.2023	50
Kuvio 10. Kaikkien ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkaiden hyväksikäyttömuodot 31.12.2023	51
Kuvio 11. Suurimmat kansalaisuudet ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä 31.12.2023	52

1 JOHDANTO

Ihmiskauppa ei nimensä mukaisesti yleensä tarkoita ihmisillä käytävää kauppaa sekä harvemmin siihen liittyy ihmisten fyysistä vangitsemista kaltereiden taakse. Ihmiskauppa koostuu monista erilaisista muodoista, kuten työvoiman hyväksikäytöstä eli toisin sanoen pakkotyöstä, avioliittoon pakottamisesta sekä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. (Marttila 2017, 119.) Näiden lisäksi on olemassa muitakin erilaisia ilmenemismuotoja, mutta tässä opinnäytetyössä tullaan esiin nostamaan nämä kolme edellä mainittua muotoa.

Vaikka ihmiskaupasta ilmenee erilaisia muotoja, kaikkia sen muotoja kuitenkin yhdistää se, että uhria hyväksikäytetään sekä hänet saatetaan tilanteeseen, jossa hän ei pysty vaikuttamaan taikka päättämään omasta toiminnastaan. Lähtökohtaisesti ihmiskauppa on siis uhrin laittamista ihmisarvoa loukkaaviin tilanteisiin. Se, miten uhri päätyy tilanteeseen, on, että tekijä, joka syyllistyy ihmiskauppaan, käyttää hyväkseen erilaisia psyykkisiä keinoja, kuten uhkailua tai kiristämistä taikka käyttää hyväkseen uhrin haavoittunutta tilaa. (Marttila 2017, 119.)

Ihmiskauppa on ilmiönä maailmanlaajuinen ongelma, jonka estämiseksi eri kansainväliset tahot tekevät paljon töitä. Esimerkiksi suomalaisten yhdessä suosituimmassa matkakohteessa eli Espanjassa on suurin kysyntä koko Euroopasta maksulliselle seksille. Tämän lisäksi Espanja on yksi merkittävin ihmiskaupan kauttakulkusekä kohdemaaksi koko Euroopasta, jossa se näkyy eniten seksuaalisena hyväksikäyttönä. Yhdistyneiden kansakuntien arvion mukaan jopa joka seitsemäs prostituoitu, joka oleskelee Euroopassa, saattaa todennäköisesti olla ihmiskaupan uhri. (Beltran & Erjonsalo 2021, 14–15.)

1.1 Aiemmat tutkimukset

Ihmiskauppaa koskien on tehty aikaisemminkin erilaisia tutkimuksia. Koivukarin, Korkka-Knutsin, Mahmoodin sekä Melanderin tutkimus Ihmiskauppa ja sen lähiri-

kokset, Säännösten soveltamiskäytäntö (2022), selvittää hyvin ihmiskauppaa koskevia kysymyksiä sekä sen lähirikoksiin liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksessa on ihmiskaupan lähirikoksista nostettu paritus sekä kiskonnantapainen työsyryntä, jotka myös koskevat osaltaan tämän opinnäytetyön aihetta. Koivukari ym. käyvät myös läpi tutkimuksessaan muun muassa ihmiskaupan tunnusmerkistöä sekä siihen liittyvien lähirikoksiin koskevaa rangaistuskäytäntöä. (Koivukari ym. 2022, 67–89, 249.)

Hannosen ja Kainulaisen tutkimus Ihmiskaupan uhrien rankaisemattomuusperiaate (2022) koskee nimensä mukaisesti rankaisemattomuusperiaatetta koskien ihmiskaupan uhreja. Euroopan neuvoston yleissopimuksen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (44/2012) 4 luvun 26 artiklan mukaisesti oikeusjärjestelmänsä perusperiaatteiden mukaisesti osapuolet säätävät siitä mahdollisuudesta, että uhrit jätetään rankaisematta heidän osallisuudestaan laittomaan toimintaan siltä osin kuin uhrit on siihen pakotettu. Hannonen ja Kainulainen käyvät tutkimuksessaan läpi rankaisemattomuusperiaatetta niin kansainvälisellä kuin myös Suomen tasolla. He käyvät myös tarkkaan läpi periaatteen sisällön, josta ilmenee, että konkreettisen tapauksen ollessa kyse, tulee arvioida, voidaanko periaatetta tällöin soveltaa. Tilanteessa täytyy olla siis riittävä selvitys siitä, että henkilö on joutunut ihmiskaupan uhriksi sekä hänet on pakotettu toimimaan siten, että rikos on tapahtunut. (Hannonen & Kainulainen 2022, 65.)

Mahmoodin ja Melanderin tutkimus Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, Säännöksen soveltamiskäytäntö (2022) koskee rikossäännösten soveltamiskäytäntöä koskien seksikaupan kohteeksi joutuneen henkilön hyväksikäyttöä. He käyvät tutkimuksessaan läpi prostituutiota koskevaa sääntelyä ennen kuin rikoslaki uudistettiin kokonaisuudessaan, kokonaisuudistuksen muutoksia ennen vuotta 2005 sekä vuoden 2006 säännöstä koskien henkilön hyväksikäyttöä seksikaupan kohteena. Tämän lisäksi he ovat ottaneet tutkimuksen mukaan vielä

vuoden 2015 uudistuksen koskien rikoslain 20 luvun 8 §, joka pitää sisällään henkilön hyväksikäytön seksikaupan kohteena. (Mahmood & Melander 2022, 14–28.)

1.2 Tutkimuksen aihe ja tavoitteet

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ihmiskaupan ilmentymistä Suomessa. Aihe on rajattu niin, että opinnäytetyössä käsitellään pelkästään yleisimpiä ihmiskaupan muotoja, joita ilmenee Suomessa. Tavoitteena on siis selvittää eri tutkimusten, tilastojen, ajantasaisen lainsäädännön, lakien esitöiden sekä erilaisten kansainvälisten sopimuksien pohjalta, missä muodoissa ihmiskauppaa ilmenee Suomessa ja mihin ihmisryhmään sitä eniten Suomessa kohdistuu. Tutkimuskohteena on siis ihmisryhmät, joihin kohdistuu ihmiskauppaa Suomessa sekä sen yleisimmät muodot.

Opinnäytetyössä käytetään tutkimusaineistona aineistoja sekä tilastoja, jotka ovat jo valmiiksi kerätty eli sekundääriaineistoa (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2012, 186). Aineistot, jotka ovat mukana tutkimuksessa ovat ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastot uhreista vuosilta 2022 sekä 2023 ja auttamisjärjestelmän vuosikataus 2023, hallituksen esitykset, joiden avulla käydään ihmiskaupan sääntelyn historiaa läpi sekä niistä seuranneet lakivaliokunnanmietinnöt sekä lakivaliokunnanlausunto ja perustuslakivaliokunnanlausunnot. Tutkimuksen aineistoina toimii myös eräät valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisut ja oikeusministeriön julkaisut. Tutkimuksessa käydään läpi korkeimman oikeuden ratkaisu 2022:2 sekä sivutaan erästä toista korkeimman oikeuden ratkaisua 2012:66. Näiden lisäksi tutkimuksen aineistona toimivat oikeudellinen kirjallisuus, kirjallisuus koskien ihmiskauppaa, lakien esityöt, ajantasainen lainsäädäntö sekä erilaiset kansainväliset sopimukset liittyen ihmiskauppaan.

Tutkimuksen aihe on erittäin ajankohtainen ottaen huomioon, että vuoden 2023 puolella ihmiskauppaan liittyvät tapahtumat olivat todella paljon uutisotsikoissa. Uutiset ovat eniten korostaneet työperäistä ihmiskauppaa, jota on ilmennyt muun

muassa Thaimaasta tulleita marjanpoimijoita kohtaan. Lokakuussa 2023 kyseiseen ihmiskauppa rikokseen liittyen vangittiin epäilty tutkintavankeuteen, kun asia tuli ilmi. Hänen vangitsemisasiansa käytiin useaan kertaan läpi uudelleen käsittelyssä, mutta vasta joulukuussa 2023 hänet vapautettiin vangitsemisasian uudelleen käsittelyn myötä. (Heikkonen & Kähkönen 2023.) Pakkokeinolain (806/2011) 3 luvun 15 §:n mukaisesti vangitulla on siis oikeus pyytää uudelleen käsittelyä koskien vangitsemista kahden viikon välein, kuten edellä mainitussa tapauksessa myös epäilty on tehnyt.

Opinnäytetyön aihe on sen vuoksi tärkeä, koska ihmiskaupasta ei puhuta niin paljon, kuin joistakin niin sanotuista tavanomaisista rikoksista. Nykypäivänä olisi jo toivottavaa, että maailmassa olisi jotkut asiat tasavertaisia kaikkia kohtaan ja varsinkin Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa. Asia ei kuitenkaan näin ole, koska Suomessakin ilmenee ihmiskauppaa koskevia rikoksia joka vuosi. Ihmiskaupan voidaan ajatella olevan nykypäivän modernia orjuutta, joka näkyy vain eri tavalla verraten esimerkiksi 1700-luvulle.

1.3 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajaus

Tutkimusongelma tässä opinnäytetyössä on Suomessa ilmentyvä ihmiskauppa, jota tutkitaan uhrien ihmisryhmän sekä ihmiskaupan ilmenemisen muodossa. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset on rajattu kahteen kysymykseen. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mihin ihmisryhmään ihmiskauppa kohdistuu Suomessa?
2. Mitä ihmiskaupan muotoa ilmenee eniten Suomessa?

Tutkimuskysymyksiä on sen vuoksi vain kaksi, koska ihmiskauppa ilmiönä on niin laaja jo itsessään. Kahden tutkimuskysymyksen avulla on pyritty siihen, että opinnäytetyö olisi mahdollisimman selkeä sekä kysymyksiä voitaisiin tarkastella mahdollisimman tarkasti. Opinnäytetyössä tullaan sivuamaan myös eräitä aiheita, jotka eivät periaatteessa vaikuta tutkimuskysymyksiä lopputulokseen. Kuitenkin

kyseiset asiat ovat oleellisia ja sen vuoksi on tärkeää mainita ne tässä tutkimuksessa.

Opinnäytetyössä ei tulla käsittelemään kaikkia ihmiskaupan muotoja, joita maailmassa on olemassa. Tutkimukseen on valittu kolme eri muotoa, joita käsitellään tarkemmin tässä opinnäytetyössä. Ihmiskaupan muodot ovat seksuaalinen hyväksikäyttö, työperäinen ihmiskauppa toisin sanoen pakkotyö ja pakkoavioliitto. Syy tähän on se, että näitä kolmea muotoa ilmenee Suomessa.

1.4 Tutkimusmenetelmät ja tutkimusmetodit

Tämä opinnäytetyö tullaan suorittamaan oikeusdogmaattisena tutkimuksena, joka tarkoittaa lainopillista tutkimusta. Oikeusdogmatiikka eli lainoppi on keskeinen osa oikeudellisia tutkimuksia, sillä suurin osa oikeustieteellistä tutkimuksista suoritetaan oikeusdogmatiikka menetelmää noudattaen. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2001, 13.) Kyseessä on oikeustieteellisen tutkimuksen ala, jonka tehtävänä on tulkita voimassa olevia oikeusnormeja ja niiden sisältöä sekä systematisoida niitä (Aarnio 2011, 1). Oikeusdogmatiikan avulla myös selvitetään se, miten tulee toimia voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaisesti (Husa ym. 2001, 13).

Lainoppi eli oikeusdogmatiikka on siis tulkintatiede, joka tutkii oikeudellisia tekstejä. Syy, miksi tulkinta on keskeinen osa lainoppia, on se, että se tutkii oikeusnormien sisältöä, jonka seurauksena lainoppinutta henkilöä voidaan pitää kahlittuna kielen maailmaan. Koska lainoppi on tulkintatiedettä, käytetään erilaisia tulkintametodeja silloin avuksi, kun tutkitaan erilaisia oikeuslähteitä. Tässä opinnäytetyössä tullaan tulkintametodeina käyttämään systemaattista tulkintaa sekä tiettyssä määrin sananmuodon mukaista sekä historiallista tulkintaa. Systemaattisessa tulkinnassa huomioidaan kokonaisuudessaan esimerkiksi lain opin teoriat, oikeudenalan yleiset opit sekä oikeusnormit. Sananmuodon mukaisessa tulkinnassa eli toisin sanoen kirjallisessa tulkinnassa taasen tarkoituksena on kiinnittää huomiota lakitekstin muodostavan kielen arkikielisyksessä,

joka on lakitekstin luonnollinen ilmaisun kieli. Historiallisen tulkinnan tarkoituksena on selvittää lainesitöiden kuten hallituksen esityksien avulla, mitä lainsäätäjä on tarkoittanut, kun se on säätänyt rikoslain osaa koskien ihmiskauppaa. (Hirvonen 2011, 36, 38—39.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmetodina toimii tekstianalyysi eli sisällön erittely, sillä opinnäytetyössä tutkitaan eri oikeudellisten lähteiden sekä oikeusnormien ja viranomaisten laatimien tilastojen avulla Suomessa ilmenevää ihmiskauppaa ja sen muotoja. Koska tekstianalyysin ideana on oikeusnormin tulkinta, käytetään tulkitsemisen apuna usein myös esimerkiksi lainvalmisteluasiakirjoja kuten hallituksen esityksiä sekä tuomioistuinratkaisuja, joita tullaan myös hyödyntämään tässä tutkimuksessa. Sisällön erittely ei kuitenkaan ole ainoa tutkimusmetodi, jota tässä tutkimuksessa tullaan hyödyntämään. Empiiriset tutkimusmenetelmät toimivat nimittäin toisena tutkimusmetodina. Ne jaetaan kahteen osaan, jotka ovat laadulliset eli kvalitatiiviset sekä määrälliset eli kvantitatiiviset menetelmät. (Husar 2001, 16—17.)

Laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä toimii tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmänä. Kvalitatiivisen tutkimuksen ideana on se, että siinä on tarkoitus tutkia tutkittavaa kohdetta niin kokonaisvaltaisesti kuin vain on mahdollista. Sisällön analyysi sekä juridinen hermeneutiikka, joita käytetään tässä tutkimuksessa, ovat kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän tutkimustyyppejä. Nämä kaksi tutkimustyyppiä ovat vain pieni osa laadullisen tutkimusmenetelmän alaa, sillä laadullinen tutkimusmenetelmä jakaantuu moneen eri tutkimustyyppiin. Sisällön analyysin tarkoituksena on siis tutkia kielen eri piirteitä, kun taas hermeneutiikan avulla pyritään tutkimaan tekstin merkitystä sekä sen ymmärtämistä. (Hirsijärvi ym. 2012, 161, 166).

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tämä tutkimus koostuu johdannosta, kolmesta eri teoriapainotteisesta luvusta sekä johtopäätöksistä ja tutkimustuloksista. Johdannossa esitellään tutkimuksen

tavoitteet, tausta, tutkimusongelmat sekä tutkimusmenetelmät. Johdannon jälkeen käydään läpi ensimmäinen teoria luku (luku 2), jonka aiheena on ihmiskauppa. Toisessa teorialuvussa (luku 3) käydään läpi ihmiskauppa Suomessa, jonka jälkeen tulee vielä viimeinen teorialuku (luku 4), jossa käydään läpi lain tulkintaa liittyen tutkimuksen aiheeseen.

Teorialuvut perustuvat niin lain esitöihin, lainsäädäntöön, kansainvälisiin sopimuksiin kuin myös oikeuskirjallisuuteen sekä kirjallisuuteen liittyen ihmiskauppaan. Luvuissa käsitellään myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastojen avulla ihmiskaupan ilmentymää Suomessa. Tutkimuksen viimeinen luku (luku 5) koostuu tutkimuksen johtopäätöksistä sekä sen tuloksista. Luvussa arvioidaan tutkimuksen eettisyyttä, pätevyyttä sekä luotettavuutta sekä tuodaan esille mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia. Lopuksi luvussa vielä pohditaan tutkimusta kokonaisuudessaan.

2 IHMISKAUPPA

Opinnäytetyön luvussa 2 käsitellään, mitä ihmiskauppa tarkoittaa. Tässä luvussa käydään läpi myös ihmiskaupan historia erityisesti Suomen näkökulmasta sekä lopuksi käsitellään ihmiskauppaa vielä kansainvälisen näkökulman kautta.

Ihmiskauppa on erittäin inhottava sekä moitittava teko, joka on säädetty rangaistavaksi teoksi rikoslaissa (39/1889). Ihmiskaupassa on kyse siitä, että siinä hyödytään tavoitteellisesti toisen kustannuksella. Kyseessä on siis prosessiluontoinen rikos. Rikos koostuu kolmesta osasta, jotka ovat keinot, tekotapa sekä hyväksikäyttötarkoitus. Jokaisen osan tulee täytyä sekä niiden kesken täytyy olla yhteys. Toisin sanoen keinon tulee johtaa käytettävään tekotapaa, joista molemmat on mainittu tunnusmerkistössä. Poikkeuksena on kuitenkin tilanne, jossa uhrina on lapsi eli alle 18-vuotias, jolloin keinon ei tarvitse täytyä tunnusmerkistön mukaisesti, sillä pelkästään tekotapa sekä hyväksikäyttötarkoitus täyttävät vaatimukset. (Hannonen & Kainulainen 2022, 57.)

On olemassa myös prosessikaavio, jonka asiantuntijat ovat laatineet. Sen avulla pyritään siihen, että ihmiset ymmärtäisivät paremmin, kuinka ihmiskauppa toimii. Prosessi jaetaan kolmeen eri vaiheeseen kansainvälisen ihmiskaupan määritelmän mukaisesti. Ensimmäinen vaihe vastaa siihen, mitä tapahtuu. Se sisältää rikoksen toiminnan, johon kuluu värväminen, kuljetus, siirtäminen, harhaanjohtaminen sekä ihmisten vastaanotto. (Rendic 2015, 19.) Näitä toiminnan muotoja voidaan kutsua myös tekotavoiksi. Myös toisen henkilön ottaminen määräysvaltaansa katsotaan yhdeksi tekotavaksi. (Hannonen & Kainulainen 2022, 57.)

Toinen vaihe vastaa siihen, kuinka ihmiskauppa on toteutettu. Siihen sisältyy keinot, joilla ihmiskauppa on mahdollistettu, kuten väkivallan käyttämisen sekä uhkaamisen sillä, jonkinlaisen pakottamisen, ihmisten sieppauksen, petoksen tekemisen, harhauttamisen ja vallan taikka toisen aseman hyödyntämisen. (Rendic 2015, 19.) Keinoina nähdään myös muun muassa uhrin riippuvaisen taikka turvat-

toman tilan hyväksikäyttö sekä erehdyttäminen. Kun mietitään ihmiskaupparikoksen rajanvetoa tavallisen muodon sekä törkeän muodon välillä, erona on se, että kokonaisuutena arvostellen törkeinä tekoina pidetään muun muassa väkivallan käyttöä sekä kavallusta. Törkeän rikoksesta siis tekee sen, jos ihmiskaupassa on tavallisen muodon keinojen lisäksi taikka niiden sijasta käytetään törkeän muodon keinoja. (Hannonen & Kainulainen 2022, 57.)

Kolmas vaihe vastaa, miksi näin on tehty. Se siis sisältää toisin sanoen hyväksikäytön tarkoituksen eli kaikki ihmiskaupan muodot, kuten työperäisen ihmiskaupan ja seksityöntekijöihin kohdistuvan ihmiskaupan. (Rendic 2015, 18—19.) Kuitenkaan hallituksen esityksen (HE 103/2014 vp) mukaisesti, rikoslakiin ei ollut järkevää mainita tyhjentävästi eri ihmiskaupan muotoja, sillä hyväksikäyttötapoja, jotka ovat yksityiskohtaisia, on useita. Syynä tähän oli myös hallituksen esityksen mahdollinen näkemys siitä, että tulevaisuudessa ilmentyviä uusia muotoja ei voitaisi tyhjentävästi mainita rikoslain pykälissä. (HE 103/2014 vp, 25.)

2.1 Historia

1800-luvulla alkoi keskustelu koskien ihmiskauppaa niin oikeudellisena kuin myös yhteiskunnallisena ilmiönä. Tuohon aikaan monissa maissa lakkautettiin afrikkalaisperäisten ihmisryhmien orjuus eri maissa, kuten Yhdysvalloissa. Keskustelun aiheena oli erityisesti prostituoidut, sillä tuolloin katsottiin, että oli useita ihmisiä, joilla oli vähäinen itsemääräämisoikeus, jonka vuoksi näiden henkilöiden tilan ei katsottu poikkeavan orjuudesta. (Hoikkala 2016, 40.)

Vuonna 2003 allekirjoitettiin sopimus Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus, jonka lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta sekä rankaisemisesta (71/2006) määrittelee nykypäiväisen käsitteen koskien ihmiskauppaa. Kyseinen lisäpöytäkirja kuuluu osana laajempaan yleissopimukseen, joka tiedetään myös nimellä Palermon lisäpöytäkirja. Sopimuksessa sovitaan erilaisista toi-

mintamenetelmistä koskien laittoman maahanmuuton torjuntaa sekä rajat ylittävää rikollisuutta. Rikosnimikkeiden yhtenäistä nimittämistä eri alueilla pidetäänkin yhtenä tärkeimpänä ominaisuutena sopimuksessa. (Hoikkala 2016, 40.)

Vaikka nykyään ihmiskauppa on säädetty rangaistavaksi teoksi, aina tilanne ei ole ollut sama. Ihmiskaupan merkitystä rikoksena ei nimittäin ole aiemmin pidetty rangaistavana tekona, sillä suomalaisessa yhteiskunnassa ihmiskaupan merkitystä on alettu käsittämään varsin myöhään. Vielä 2000-luvun alussa ajateltiin, että erillinen kriminalisoinnin säätäminen koskien ihmiskauppaa oli tarpeetonta täällä Suomessa. Syynä tähän oli, että silloin ajateltiin muun muassa vapaudenriiston koskevan säännöksen olevan tarpeellinen sekä riittävä. (Koivukari ym. 2022, 12.)

2000-luvun alussa ei ollut vielä kunnon säätelyä koskien ihmiskauppaa, sillä vasta vuonna 2004 astui voimaan ihmiskauppaa koskeva kriminalisointi, joka oli lailla säädetty. Se, miksi vasta silloin ihmiskauppa kriminalisoitiin, niin 2000-luvun alussa huomattiin, että Suomessa ilmenevä prostituutio oli ulkomaalaisen järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamaa sekä silloin ymmärrettiin, että kyseinen toiminta pitää sisällään ihmiskaupan piirteitä. (Jokinen, Ollus & Viuhko 2016, 17–18.) Kansallisen tarpeen lisäksi, ihmiskauppaa koskeva kriminalisointi johtui myös osakseen eurooppalaisista kuin myös kansainvälisistä velvoitteista. Asia nähtiin siis silloin siten, että Suomessa olevaa rikosoikeudellista säätelyä koskien ihmiskauppaa ei pidetty riittävän laaja-alaisena. (Koivukari ym. 2022, 20.)

Kun ihmiskauppaa koskevat lain säännökset olivat tulleet voimaan, alettiin sen jälkeen suunnittelemaan ihmiskaupan vastaista toimintaa täällä Suomessa. Suunnittelu johti siihen, että vuonna 2005 elokuussa ensimmäinen toimintasuunnitelma koskien kansallisen ihmiskaupan vastaista toimintaa hyväksyttiin valtioneuvoston toimesta. Kolme vuotta myöhemmin kesäkuussa 2008 hyväksyttiin tarkennettu toimintasuunnitelma koskien ihmiskaupan vastaista toimintaa. (Jokinen ym. 2016, 17–18.)

2000-luvulla ihmiskauppaa koskien alettiin tekemään Suomessa paljon töitä ihmiskaupan kriminalisoinnin sekä toimintasuunnitelmien lisäksi. Vuonna 2006 kansallinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä perustettiin Suomeen. (Jokinen ym. 2016, 18.) Auttamisjärjestelmä on siis viranomainen, joka auttaa ihmiskaupan uhreja sekä mahdollisia uhreja. Järjestelmän toiminta perustuu lakiin kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (764/2011). (Ihmiskauppa.fi 2024a.)

Vuoden 2008 lopussa tapahtui merkittävä kehitys koskien ihmiskaupan vastaista toimintaa, sillä ihmiskaupan vastaisen toiminnan kansalliseksi raporttoijaksi nimettiin vähemmistövaltuutettu (Jokinen ym. 2016, 18). Itse vähemmistövaltuutetun tehtävät alkoivat kuitenkin vasta 1.1.2009 (Ihmiskauppa.fi 2024b). Nykypäivänä lain yhdenvertaisuusvaltuutetun (1326/2014) 3 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaporttoijana sekä hän seuraa ilmiöitä, jotka liittyvät ihmiskauppaan. Toisin sanoen enää ei ole vähemmistövaltuutettua, vaan hänet on korvattu yhdenvertaisuusvaltuutetulla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun on siis yksinkertaisuudessaan seurattava ilmiöitä, jotka liittyvät ihmiskauppaan kuin myös lainsäädäntöä, jotta se toimii oikein sekä kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamista, joita Suomi noudattaa. On siis selvää, että yhdenvertaisuusvaltuutetulla on mittava toimenkuva, sillä hän on vastuussa niin viranomaisten kuin myös muiden toimijoiden menettelyn valvonnasta koskien ihmiskaupan vastaista toimintaa sekä kansainvälisestä tiiviistä yhteistyöstä koskien ihmiskauppaa. Tiivis yhteistyö Suomessa näkyy valtuutetun kohdalla siten, että hän toimii yhteistyössä eri viranomaisten kanssa, kuten syyttäjän sekä poliisin sekä muiden erilaisten järjestöjen että uhreja auttavien lakimiesten kesken. Valtuutetun toimiminen ihmiskaupparaporttoijana näkyy myös niin, että hän osallistuu niin lainsäädännön- sekä kehittämishankkeisiin sekä hän tekee selvityksiä ja kouluttaa eri toimijoita. (Ihmiskauppa.fi 2024b.)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu voi antaa esimerkiksi erilaisia ehdotuksia sekä suosituksia, joilla voitaisiin sekä edistää uhreiksi joutuneiden henkilöiden oikeuksia että kehittää ihmiskaupan vastaista toimintaa. Hänellä on myös oikeus puuttua epäkohtiin, joita voi mahdollisesti ilmetä ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. (Ihmiskauppa.fi 2024b.) On myös mahdollista, että valtuutettu auttaa taikka määrää alaisensa virkamiehen avustamaan ihmiskaupan uhria, jotta uhrin oikeudet toteutuisivat taikka valtuutettu voi tarvittaessa hankkia uhrille kyseistä tarkoitusta varten oikeusapua, lain yhdenvertaisuusvaltuutetun 7 §:n mukaisesti.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu antaa myös joka vuosi kertomuksen toiminnastaan valtioneuvostolle, jossa käsitellään ihmiskauppaa sekä siihen kytköksissä olevia ilmiöitä, lain yhdenvertaisuusvaltuutetun 8 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti. Tämän lisäksi valtuutettu antaa kerran neljässä vuodessa eduskunnalle kertomuksen siitä, kuinka yhdenvertaisuus on toteutunut sekä siinä käsitellään myös ihmiskauppaa sekä siihen liittyviä ilmiöitä, lain yhdenvertaisuusvaltuutetusta 8 §:n toisen momentin mukaisesti. Vuonna 2010 valtuutettu on antanut ensimmäisen kertomuksen koskien ihmiskauppaa eduskunnalle. Kyseisen kertomuksen sekä siitä seuranneen eduskuntakäsittelyn takia päädyttiin muuttamaan muun muassa rikoslakia. (Ihmiskauppa.fi 2024b.)

Vuoden 2015 alussa tuli voimaan uusi sääntely koskien ihmiskauppaa. Syy uudistukseen oli se, että ihmiskauppaa koskevaa sääntelyä haluttiin selventää sekä vastaamaan enemmän Suomea sitovia erilaiset velvoitteita. Selvennyksellä haluttiin tehdä rajanvetoa erityisesti ihmiskaupan sekä parituksen välillä ja myös ihmiskaupan sekä kiskonnantapaisen työsyryjinnän välillä. Ennen uudistusta nimittäin katsottiin, että ihmiskauppaa sekä paritusta koskeva sääntely oli osittain päällekkäistä, jonka vuoksi uudistetussa sääntelyssä näiden kahden rikosnimikkeen välistä päällekkäisyyttä on yritetty mahdollisuuksien mukaan poistamaan. (Koivukari ym. 2022, 23—24, 26.)

Suomen rikosoikeudellinen sääntely koskien ihmiskauppaa rakentuu nykypäivänä niin eurooppalaisiin kuin myös kansainvälisiin velvoitteisiin, jotka sitovat Suomea.

Koska sääntely rakentuu suurimmaksi osaksi kyseisten velvoitteiden pohjalle, voi se aiheuttaa omanlaisiaan haasteita, kun tulkitaan ihmiskauppaa koskevaa sääntelyä. Edelleen tänä päivänäkään edes korkeimman oikeuden ennakkoratkaisujaan ei ole paljoa koskien ihmiskauppaa. Uudistuksen myötä on päästy sittemmin eroon ihmiskaupan suppeasta tulkinnasta, joka voidaan ajatella olevan seurausta siitä, että nykyään kiinnitetään enemmän huomiota niin sääntelyn tehokkaaseen, asianmukaiseen kuin myös kansainvälisten velvoitteiden soveltamiseen. (Koivukari ym. 2022, 39, 40.)

Fakta on kuitenkin tänä päivänä se, että pelkän vapaudenriiston tunnusmerkistön puitteissa ei voida antaa rangaistusta, jos henkilö syyllistyy ihmiskauppaan. Nyky päivänä asia nähdäänkin niin, että ihmiskauppa loukkaa monia eri ihmis- sekä perusoikeuksia, kuten henkilökohtaista vapautta. (Koivukari ym. 2022, 12.) Myös tänä päivänä ihmiskauppa on otettu Euroopan unionin sääntelyssä mukaan, sillä Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan (2000/C 364/01) 5 artiklan kolmannen kohdan mukaisesti ihmiskauppa kielletään. Vaikka siis ihmiskaupasta puhutaankin nykyään enemmän, kohdistuu keskustelu kuitenkin edelleen tiettyyn ihmiskaupan muotoon eli seksuaaliseen hyväksikäyttöön (Jokinen ym. 2016, 17).

2.2 Ihmiskaupan sääntelyn historia kansainvälisesti

Kansainvälinen sääntely koskien ihmiskauppaa ajoittuu 1800- ja 1900 lukujen vaihteeseen. Tuolloin järjestettiin ensimmäinen kongressi sekä neuvoteltiin ensimmäiset sopimukset koskien valkoista orjakauppaa, jotta se saataisiin tukahdutettua. Valkoisen orjakaupan käsitteellä tarkoitettiin naisten sekä tyttöjen, jotka olivat eurooppalaisia, rekrytointia sekä kuljettamista siirtomaihin prostituutio tarkoituksessa. Kyseisellä termillä oli tarkoitus erottaa valkoisten tyttöjen sekä naisten prostituutio Afrikan mustan väestön orjakaupasta. (Autio & Karjala 2012, 178.)

Vuonna 1904 laadittiin ensimmäinen kansainvälinen sopimus Pariisissa koskien rikollista ammattia vastaan, jota kutsuttiin aiemmin mainitun mukaisesti valkoiseksi

orjakaupaksi. Ensimmäisen sopimuksen seurauksena vuonna 1910 laadittiin yleis-sopimus koskien valkoisen orjakaupan ehkäisyä. Kun Suomi liittyi vuonna 1921 Kansainliiton piirissä laadittuun kansainväliseen sopimukseen naisten sekä lasten kaupan ehkäisemisestä, sisälsi kyseinen sopimus myös liittymän edellä mainittuihin sopimuksiin, jotka laadittiin vuosina 1904 sekä 1910. Vuonna 1933 laadittiin kansainvälinen yleissopimus koskien täysi-ikäisten naisten kaupan vastustamista, johon myös Suomi liittyi mukaan. Viimeisin sopimus oli luonteeltaan erilainen kuin muut, sillä sen tavoitteena oli vastustaa prostituutioon saattamista riippumatta siitä, oliko siihen uhrin suostumusta vai ei. (Autio & Karjala 2012, 178.)

2.3 Kansainvälinen näkökulma

Ihmiskauppa on kansainvälinen ilmiö, jota ilmenee ympäri maailmaa. Ihmiskaupan globaalius näkyy niin, että kansainvälinen rikostuomioistuin (International Criminal Court, ICC) määrittelee ihmiskaupan rikokseksi ihmisyyttä vastaan. Ihmiskauppa voidaan siten nähden jopa orjuuden modernina muotona, sillä ihmiskaupassa usein muun muassa riistetään henkilön vapaus sekä pidetään uhria velkaorjuudessa. (Ruohomäki 2016, 46.)

Vuosittain miljoonia ihmisiä muuttaa ympäri maailmaa töiden perässä maasta toiseen. Syynä tähän muuttovirtaan on niin poliittinen kuin myös sosiaalinen epävakaus, mahdollisuuksien puute sekä köyhyys. Ihmisryhmät, jotka jäävät niin sanottujen virallisten muuttovirtojen ulkopuolelle, joutuvat siis helpommin ihmiskaupan uhriksi. Ihmiskaupalla on siis kansainvälinen kytkös muuttovirtoihin ja varsinkin siirtotyöläisyyteen. (Ruohomäki 2016, 46.)

Kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna suurin osa ihmiskaupasta liittyy aina jollakin tavalla uhrin seksuaaliseen hyväksikäyttöön. On kuitenkin tilanteita myös, joissa uhreilla käydään kauppaa ja heidät kaupataan työmarkkinoille, joka kuuluu niin sanotulle epäviralliselle sektorille. Kyseisellä sektorilla heidät voidaan kaupata esimerkiksi kotiapulaiseksi taikka kaupallisille puoliso-markkinoille. (Ruohomäki 2016, 46.)

Koska ihmiskauppa on luonteeltaan niin kansainvälinen ilmiö, ulottaa sekä koskettaa sen tuomat seuraukset lähes jokaista maata maailmassa. Sen vuoksi nähdään, että ihmiskaupassa on olemassa kolme eri maaryhmää, jotka kategorisoidaan kohde-, kauttakulku- sekä lähtömaihiin. Esimerkiksi Suomi nähdään niin kauttakulku- kuin myös kohdemaana, kun taas entisen Neuvostoliiton ajan maat nähdään yleensä lähtömaina. On kuitenkin olemassa maita, kuten Thaimaa, jossa ilmenee jokaisen kategorian muotoa. (Ruohomäki 2016, 46—47.)

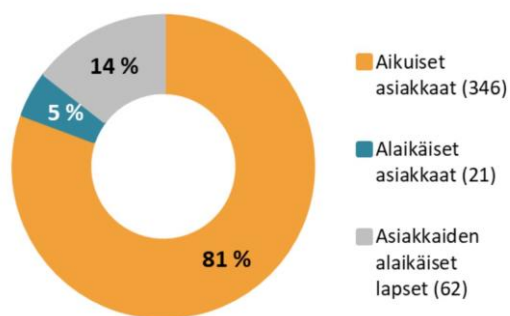
Nykypäivänä katsotaankin ihmiskaupan olevan järjestäytyneen rikollisuuden muoto, joka kasvaa nopeimmin maailmassa. Nimittäin viime vuosikymmenen aikana Euroopasta on tullut nimenomaisesti kansainvälisen ihmiskaupan suurin kohde alueellisesti. (Rendic 2015, 18.) Useimmiten nähdään niin, että ihmiskauppa on osa organisoitunutta rikollisuutta, jolla on yhteys sekä huume- että asekauppaan (Ruohomäki 2016, 47).

3 IHMISKAUPPA SUOMESSA

Luku 3 käsittelee ihmiskauppaa Suomessa yleisimpien ihmiskaupan muotojen avulla, joita Suomessa eniten ilmenee. Tässä luvussa selvennetään sitä, miten ihmiskaupan uhri voidaan yleensä Suomessa tunnistaa sekä käsitellään myös nykypäivän tilanne Suomessa tilastoja hyödyntäen ja etsitään vastausta tutkimuskysymyksiin.

Ihmiskaupan muoto, jota ilmenee Suomessa eniten, on työperäinen ihmiskauppa toisin sanoen pakkotyö. Kyseinen muoto ei kuitenkaan kiellä sitä, etteikö Suomessa ilmenisi myös ihmiskauppaa koskien seksuaalista hyväksikäyttöä. Yleensä siis nämä kaksi kyseistä muotoa nostetaan esille Suomessa, kun puhutaan ihmiskaupasta, sillä muita muotoja ei juurikaan ole ilmennyt Suomessa. (Marttila 2017, 119.) On kuitenkin selvää, että ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastoja käydessä läpi, käy ilmi, että pakkoavioliitonkin uhreja on lähtökohtaisesti saman verran Suomessa kuin seksuaalisen hyväksikäytön uhreja (Ihmiskauppa.fi 2024c). Suomessa ihmiskaupan uhrit eivät kuitenkaan koostu pelkästään ulkomaalaisista, jotka ovat tulleet Suomeen, sillä Suomen omatkin syntyperäiset kansalaiset ovat joutuneet ihmiskaupan uhreiksi. Kuitenkin lähtökohtaisesti pakkotyöhön joutuvat uhrit Suomessa ovat ulkomaalaistaustaisia. (Marttila 2017, 119.)

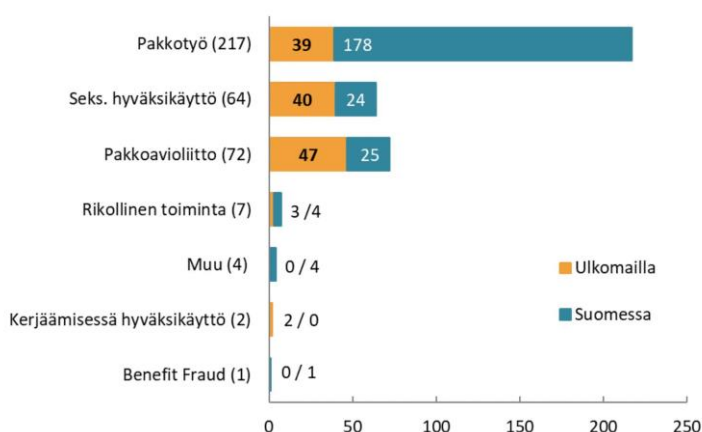
Suomessa oleva ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tarkoituksena on siis auttaa ihmisiä, jotka ovat joutuneet ihmiskaupan uhreiksi. Auttaminen on jokaisen uhrin kohdalla yksilöllistä riippuen siitä, minkälaiset on uhrin tarpeet kyseisellä hetkellä. (Maahanmuuttovirasto, 2024.) Uhrien auttamisjärjestelmään otettujen henkilöiden määrä on Suomessa kiinnitetty huomiota, sillä uhreja on järjestelmän mukaan paljon enemmän kuin ihmiskauppaa koskevia syytteitä taikka tuomioita. Itse auttamisjärjestelmän tarkoitus ei ole tietenkään olla rikosoikeudellisessa vastuussa. Tämä viittaakin siihen, että rikosoikeudellisessa järjestelmässä on jonkinlaisia puutteita johtuen uhrien isosta määrästä verraten syytteiden sekä tuomioiden pieneen määrään. (Koivukari ym. 2022, 305—306.)

Kuvio 1. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän uudet asiakkaat vuonna 2022 (Ihmiskauppa.fi 2024c).

Vuoden 2022 tammikuun ja joulukuun välisenä aikana Suomen ihmiskauppa uhrien auttamisjärjestelmään tuli 429 uutta asiakasta, kuten kuvio 1 ilmenee. 367 henkilöä otettiin järjestelmään asiakkaaksi sen mukaan, että heidän arvioitiin joutuneen ihmiskaupan uhriksi. Loput 62 henkilöä uhreista olivat alaikäisiä, jotka tarvitsivat apua yhdessä huoltajansa kanssa. Kuitenkin kuvion 1 mukaisesti 21 asiakasta 367 oli pelkästään sellaisia lapsi asiakkaita, jotka hakivat ilman huoltajaa apua järjestelmän kautta. (Ihmiskauppa.fi 2024c.)

Uusien asiakkaiden joukossa oli 38 eri kansalaisuutta vuonna 2022. Yleisimpiä kansalaisuuksia oli muun muassa Marokon, Thaimaan sekä Suomen kansalaiset monien muiden kansalaisuuksien lisäksi. Uusista asiakkaista neljällä ei joko ollut kansalaisuutta taikka kansalaisuus oli tuntematon. Myöskään Ukrainan sota ei vaikuttanut ukrainalaisten uhrien määrään nousuun. (Ihmiskauppa.fi 2024c.)

Kuvio 2. Ihmiskaupan muodot, joita tapahtui ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän mukaisesti sekä tapahtuiko ihmiskauppa Suomessa vai ulkomailla vuonna 2022 (Ihmiskauppa.fi 2024c).

Vuoden 2022 aikana ihmiskaupan muoto, jota eniten ilmeni Suomessa, oli pakkotyö, joka ilmenee kuviosta 2. Uhreja oli yhteensä 217 liittyen pakkotyöhön, joita oli otettu auttamisjärjestelmään mukaan ja Suomessa ilmenneitä pakkotyöhön liittyneitä uhreja oli 217 uhrista 178. Pakkoavioliitto oli toiseksi eniten ilmennyt ihmiskaupan muoto Suomessa vuonna 2022. Kokonaismäärällisesti pakkoavioliiton uhreja oli auttamisjärjestelmään mukaan 72, joista 25 uhrin pakkoavioliitto tapahtui Suomessa. Kolmanneksi suurin ihmiskaupan muoto vuonna 2022 oli seksuaalinen hyväksikäyttö, jonka uhriksi oli joutunut 64 henkilö sekä näistä uhreista 24 uhrin seksuaalinen hyväksikäyttö tapahtui Suomessa.

Uudemmat tilastot koskien eri ihmiskaupan muotoja löytyvät tämän luvun viimeisestä alaluvusta. Aiemmin kuvatut tilastot antavat osviittaa siihen, millä tavoin Suomessa on ilmennyt ihmiskauppaa sekä kuinka paljon vuositason otetaan uusia asiakkaita ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään. Seuraavaksi on tarkoitus käydä läpi ihmiskaupan uhrin tunnistaminen Suomessa sekä tarkastella kolmen yleisimmän Suomessa ilmenevän ihmiskauppa muodon perusteella, mitä ne kaikki tarkoittavat käytännössä sekä kuinka ne ilmenevät Suomessa.

3.1 Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen Suomessa

Kun ihmiskaupan uhria lähdetään tunnistamaan, se on varsin haastavaa. Syynä tähän on se, että uhrit eivät uskalla puhua asiasta eivätkä he uskalla ottaa asiaan liittyen yhteyttä viranomaisiin. On siis erityisen tärkeää, että tunnistamisvaiheessa ei saa luoda omia mielikuvia tai ennakkoluuloja siitä, miltä ihmiskaupan uhrin pitäisi vaikuttaa taikka näyttää. Lähtökohtaisesti jokainen uhri on aiemminkin kokenut syrjityksi tulemisen olotilaa sekä hyväksikäyttöä. On mahdollista, että ihmiskauppa rikosentekijä on voinut saada uhrin käsittämään, että uhrin tilanne on ihan normaali eikä tekijä ole toiminut häntä kohtaan millään tavalla väärin. Tämän takia kaikki uhrit eivät edes tajua, että he ovat joutuneet rikoksen uhriksi. (Marttila 2017, 120—121.)

Kuitenkin jos uhri on tietoinen, että hän on joutunut jonkin rikoksen uhriksi, usein käy niin, kuten aikaisemminkin mainittiin, että hän ei uskalla puhua asiasta ääneen. Syynä tähän yleensä onkin se, että uhri pelkää tilanteensa pahentuvan entistään, jos hän kertoisi siitä jollekin. Erityisesti monet ihmiskaupan uhrit, jotka ovat ulkomaalaisia, pelkäävät, että tekijä kostaa taikka heidät poistetaan maasta entistä huonompiin olosuhteisiin. Uhrin kokema häpeä asiasta, voi olla myös sellainen vaikutte, jonka vuoksi uhri ei halua puhua tilanteesta, jonka ihmiskauppa hänelle aiheuttaa. Tämän takia on erittäin vaikeaa tunnistaa ihmiskaupan uhreja sekä se vei paljon aikaa, että pystytään selvittämään, mikä on uhrin tilanne. Yleensä selvittämiseen vaaditaan useampi tapaamiskerta, sillä uhrin kanssa luottamus syntyy yleensä vähitellen eikä ensimmäisellä tapaamiskerralla. (Marttila 2017, 121.)

3.2 Seksuaalinen hyväksikäyttö

Paritus mainittiin rangaistavaksi teoksi, kun Ruotsi-Suomen aikaan rikosoikeudellinen sääntely koskien prostituutiota alkoi Visbyn kaupunkilaissa (Mahmood & Melander 2022, 14). Kyseinen laki on lähtöisin 1300-luvun puolesta välistä, jonka seu-

rauksena parituksen sääntely on erittäin vanhaa (Tieteentermipankki 2024). Prostituutioon liittyvää sääntelyä täsmennettiin myöhemmin, sillä rangaistavaksi teoksi nähtiin vuoden 1734 rikoskaaressa huoneen pitäminen niin haurauden kuin myös irstauden harjoittamiseksi sekä prostituution harjoittaminen vastaavanlaisissa huoneissa. Edelleen vielä vuoden 1889 rikoslain 20 luvun 10 §:ssä oli säännös koskien huoneen pitoa haurauden harjoittamisen vuoksi ja naisen viettelyä haurauteen sekä naisen heittäytyminen haurauteen kyseisissä huoneissa taikka muuten yleisesti. (Mahmood & Melander 2022, 14.)

Prostituutio oli siis rangaistava teko vuoden 1889 rikoslain mukaisesti sellaista toimintaa varten olevassa huoneessa taikka muuten yleisesti. Kuitenkaan millään muulla tavoin harjoitettua prostituutiota ei katsottu rangaistavaksi teoksi. Tietysti lain määrittämä ”muuten yleisesti” on erittäin laaja määritelmä, joka jätti paljon harkinnanvaraa muunlaisen prostituution rankaisemiseen tai rankaisematta jättämiseen. Tärkeää on myös huomioda se, että pelkästään naispuolisia henkilöitä rankaistiin prostituutiossa toimimisesta, sillä rikoslain sananmuoto ei antanut tuolloin varaa rankaista miespuolisia henkilöitä prostituutiossa toimimisesta. Vuoden 1889 rikoslaki ei myöskään ottanut kantaa seksin ostamiseen rangaistavana tekona, toisin sanoen siis seksin ostamisesta ei voitu tuolloin rikosoikeudellisesti rangaista. (Mahmood & Melander 2022, 14.)

Vuoden 1937 alussa tuli voimaan irtolaislaki (57/1936), jonka säätämisen yhteydessä kumottiin aiemmin mainittu rikoslain 20 luvun 10 §:n kolmannen momentin kohta eli naisen antautumisesta haurauteen. Irtolaislain voimaan tuleminen merkitsi siis sitä, ettei haurauden harjoittamista ammattimaisessa mielessä katsottu enää kriminalisoitavaksi, jolloin siihen ei kohdistettu enää toimenpiteitä, jotka olisivat olleet rikosoikeudellisia. Irtolaislain 1 §:n ensimmäisen momentin neljännen kohdan mukaisesti irtolaiseksi katsottiin henkilö, joka pitää tapanaan tulojen hankkimisessa hyvien tapojen vastaisia sekä siveellisesti hylättäviä keinoja tai muunlaisella elämäntavalla tuottaa ilmeistä vaaraa yleiselle turvallisuudelle, järjestykselle

taikka siveellisyydelle. Kyseisen lain tultua voimaan, ei laissa mainittua irtolaisuutta käsitelty enää yleisissä tuomioistuimissa, sillä se käsiteltiin hallinnollisissa viranomaisissa. Irtolaislaki ei kuitenkaan ole enää voimassa, sillä päihdehuoltolaki (41/1986) säätäessä kumottiin irtolaislaki vuoden 1987 alusta alkaen, jonka seurauksena toimenpiteitä, jotka liittyivät prostituutioon, toteutettiin melkein pelkästään kunnallisissa järjestyssäännöissä. Myöskään kyseinen päihdehuoltolaki ei ole enää nykypäivänä voimassa. (Mahmood & Melander 2022, 14—15.)

Vuonna 1999 tapahtui rikoslain kokonaisuudistus, jonka seurauksena myös uudistettiin seksuaalirikoksia koskevat säännökset (Mahmood & Melander 2022, 15). Hallituksen esityksen (HE 6/1997 vp) mukaisesti, esityksessä käydään läpi se fakta, ettei prostituutiota ole säädetty rangaistavaksi teoksi. Kuitenkin siihen liittyy valtavasti ongelmia, sillä prostituutio voi olla yhteydessä esimerkiksi rikollisuuteen kuten kiristämiseen. Lähtökohtaisesti prostituutioiden asema on sukupuolesta riippumatta heikko sekä näiden henkilöiden seksuaalista itsemääräämisoikeutta on yleensä rajoitettu. Hallituksen esityksessä arvioidaankin, onko prostituution kriminalisointi hyvä vai huono asia. Lopulta esityksessä tultiin siihen tulokseen, että esitykseen ei sisällytetty ehdotusta kriminalisoinnista koskien prostituutio palveluiden ostamista. Esityksessä päädyttiin kuitenkin siihen, että seksuaalisten palveluiden ostaminen alaikäisiltä kriminalisoidaan. Rangaistavaksi säätämällä haluttiin nimenomaan suojella alaikäisiä henkilöitä. (HE 6/1997 vp, 168—169, 185.)

Vuonna 2005 laadittiin hallituksen esitys (HE 221/2005 vp), joka annettiin saman vuoden joulukuussa eduskunnalle (Mahmood & Melander 2022, 19). Esityksen ehdotuksena oli, että rangaistavaksi säädettäisiin seksuaalipalvelujen osto siten, jos toinen henkilö saadaan sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan tekoon joko lupaamalla taikka antamalla korvaus tapahtuneesta toiminnasta. Kuitenkin esityksessä rajattiin kriminalisointia pelkästään tilanteisiin, joissa seksuaalipalveluiden myyjä nähdään joko ihmiskaupan taikka parituksen uhrina. (HE 221/2005 vp, 20.)

Hallituksen esityksessä (HE 221/2005 vp) katsottiin, että olisi mahdollista pitää monella eri tavalla ongelmallisena seksuaalipalveluiden ostamisen rangaistavaksi säättämisen liittäminen joko ihmiskauppaan taikka paritukseen. Syynä tähän katsottiin se, että kyseistä säännöstä sovellettaisiin vähän, jos se aina pitäisi liittää joko paritukseen tai ihmiskauppaan. Esityksessä myös todettiin, että näyttövoikkeudet saattaisivat johtaa siihen, että rankaisemisen ulkopuolelle voisi mahdollisesti jäädä tapauksia, joissa prostituutio olisikin tosiasiallisesti yhteydessä ihmiskauppaan taikka paritukseen. (HE 221/2005 vp, 20.)

Kuitenkin eduskunnan käsitellessä säännöstä koskien hallituksen esitystä (HE 221/2005 vp), säännös todettiin toimivana niin, että rangaistavaksi katsottiin seksin ostaminen sellaiselta henkilöltä, joka on ihmiskaupan taikka parituksen uhri (Mahmood & Melander 2022, 19). Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 17/2006 vp) todettiin, että yleinen kriminalisointi olisi voinut olla lähtökohtaisesti hyväksyttävä. Kuitenkin perustuslakivaliokunta katsoi, että seksuaalipalveluiden osto voidaan nähdä silloin moitittavana asiana, kun se kohdistuu alaikäiseen tai parituksen taikka ihmiskaupan uhriin. (PeVL 17/2006 vp, 3—4.)

Lakivaliokunta kävi mietinnössään (LaVM 10/2006 vp) läpi hallituksen esityksen (HE 221/2005 vp) sekä perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 17/2006 vp) koskien seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointia. Valiokunta kiinnitti erityisesti huomiota keskeisiin perusteisiin koskien ihmiskaupan sekä parituksen vähentämiseen sekä niiden ennaltaehkäisemiseen. Koska prostituutio on yhteydessä ihmiskauppaan sekä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, lakivaliokunta koki erittäin tärkeänä muun muassa ihmiskaupan tehokkaan torjumisen. Valiokunta päätyi siihen, ettei se ole seksuaalirikosten yleisen rangaistussäätämisen puolella. (LaVM 10/2006 vp, 4.) Vuoden 2006 lokakuun alussa tuli voimaan uusi säännös rikoslakiin koskien henkilöä, joka on joutunut seksikaupan kohteeksi (Mahmood & Melander 2022, 20).

Vuonna 2012 korkein oikeus antoi ensimmäisen ratkaisun koskien henkilöä, joka oli joutunut seksikaupan uhriksi. Kyseessä oli korkeimman oikeuden ratkaisu

2012:66, jossa henkilö X oli ostanut henkilö A:lta seksiä. A oli parituksen kohteena. Korkeimman oikeuden tulikin arvioida, miten X:n tahallisuutta tulee arvioida kyseissä tapauksessa. Tämän lisäksi rikosoikeudellisesti katsottuna tapauksessa kyseymys oli olosuhdetahallisuuden arvioinnista eli tosiseikkoihin liittyen siis, olisiko X:n pitänyt tietää vai pitää erittäin todennäköisenä, että henkilö A oli joutunut parituksen kohteeksi taikka ihmiskaupan uhriksi. Kyseinen tapaus on erittäin tärkeä, sillä siinä korkein oikeus linjasi ne seikat, jotka tulee ottaa huomioon, kun lähde-tään arvioimaan seksiä ostaneen henkilön tiedostamista koskien teon kohteena olevan henkilön asemaa joko parituksen kohteena taikka ihmiskaupan uhrina. (Mahmood & Melander 2022, 21.)

Korkeimman oikeuden ratkaisun 2012:66 koettiin johtavan vaikeanlaiseen tilanteeseen koskien sitä, milloin seksinostajan voidaan velvoittaa ymmärtämään prostituution liittyvän joko paritukseen taikka ihmiskauppaan. Sen aikaisen lainsäädännön katsottiin suosivan sellaista seksipalvelujen ostajaa, joka tarkoituksella tekee prostituoidun tilanteen itselleen tietämättömäksi, mutta on kuitenkin paneutunut tilannetta koskevaan kriminalisoinnin sisältöön. Selvityksessä ehdotettiin, että henkilön hyväksikäyttöä, joka on seksikaupan kohteena, säännöksiä muutettaisiin niin, että kriminalisoitaisiin tuottamuksellinen tekemuoto. (Mahmood & Melander 2022, 24.)

Hallituksen esityksessä (HE 229/2014 vp) koettiin tarpeelliseksi tarkistaa säännöksen sisältö, koskien seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä. Syynä tähän oli se, että eduskunnan pääasiallisena pitämä säännöksen tavoite eli ihmiskaupan uhrien sekä parituksen kohteena olevien henkilöiden suojaaminen ei toteutunut siten, kuin sen odotettiin toteutuvan. Esityksen tavoitteena oli se, että sillä haluttiin muuttaa sanamuotoa koskien henkilön hyväksikäyttöä seksikaupan kohteena, jotta sillä voitaisiin paremmin suojella ihmiskaupan uhreja sekä parituksen kohteena olevia henkilöitä. Kyseinen tavoite toteutettaisiin silloin esityksen mukaisesti niin, että henkilön hyväksikäyttö seksikaupan kohteena tulisi myös rangaistavaksi, jos teko tehtäisiin tuottamuksellisesti. Tarkoitus oli esityksen mukaan,

että tuottamuksellista tekemuotoa luonnehdittaisiin niin, että tekijällä on ollut ”syytä epäillä” henkilön olevan ihmiskaupan taikka parituksen kohteena. (HE 229/2014 vp, 5, 9.)

Perustuslakivaliokunta (PeVL 56/2014 vp) kuitenkin koki, että muun muassa ”syytä epäillä” lisääminen voitaisiin kokea sekä vaikeaselkoisena kuin myös raskaslukuisena. Sen seurauksena valiokunta katsoi laillisuusperiaatteiden puitteissa, että säännös olisi parempi muotoilla normimukaisen rikosoikeudellisten säännösten laatimisperiaatteiden mukaan niin, että syyksiluettavuuden aste nostettaisiin törkeäksi tuottamukseksi sekä säännöksen alussa mainittaisiin vaatimus koskien syyksiluettavuutta. Perustuslakivaliokunta oli sitä mieltä lausunnossaan, että lakivaliokunnan tulee harkita muutosta voimassa olevaan lainsäädäntöön niin, että siihen lisätään ilmaisut ”tahallisuus tai törkeästä huolimattomuudesta” koskien syyksiluettavuutta. (PeVL 56/2014 vp, 2—4.)

Vaikka perustuslakiavaliokunta oli sitä mieltä, että lakivaliokunnan tulee harkita ”tahallisuuden tai törkeästä huolimattomuudesta” ilmaisuja, lakivaliokunta (LaVM 38/2014 vp) kuitenkin oli sitä mieltä, että ”syytä epäillä” ilmaisu ohjaisi paremmin olennaisiin seikkoihin, jotka ovat läsnä kyseisen rikostyyppin kannalta. Sen vuoksi lakivaliokunta oli ilmaisun ”syytä epäillä” puolella. Lakivaliokunta oli kuitenkin samaa mieltä perustuslakivaliokunnan kanssa siitä, että kyseinen ilmaisu ei ole helpolukuinen. (LaVM 38/2014 vp, 2—3.) Lopulta kuitenkin eduskunta päätyi hyväksymään rikoslain 20 luvun 8 §:n siinä muodossa, missä lakivaliokunta sitä oli ehdottanut eli 8 §:n kolmanteen momenttiin sisällytettiin ilmaisu ”syytä epäillä” (Mahmood & Melander 2022, 27—28).

Vuonna 2015 tapahtuneen ihmiskauppaa koskevan sääntelyn uudistus koski myös ihmiskaupan sekä parituksen välistä eroa, sillä niiden välinen raja oli hankala hahmottaa aiemmin (Koivukari ym. 2022, 23—24). Hallituksen esityksessä (HE 103/2014 vp) on tarkasteltu rajanvetoa parituksen sekä ihmiskaupan välillä. Esityksessä mainitaan kuitenkin se tosiasia, etteivät muutostarpeet ole välttämättö-

miä, vaikkakin säännökset ovat keskenään päällekkäisiä toisiinsa nähden. Esityksessä todettiin lopulta, että säännösten välinen päällekkäisyys tuottaa epäselvyyttä, jonka vuoksi tiettyjen päällekkäisyyksien poistamista ehdotettiin esityksessä. (HE 103/2014 vp, 28.)

Hallituksen esityksessä (HE 103/2014 vp) todettiin, että painostus tekotapana oli molempien parituksen sekä ihmiskaupan säännösten kanssa keskenään päällekkäisiä. Painostaminen tekotapana koettiin tarkoittavan useimmiten toimintaa, jossa oli kyse toisen henkilön hyväksikäytöstä. Esityksessä käytiin läpi, että painostamista oletetaan käytettävän sekä sillä koetaan olevan vaikutusta lähinnä tilanteissa, joissa painostettu henkilö on joko turvattomassa tilassa taikka riippuvaisessa asemassa painostajaan nähden. Tämän seurauksena hallituksen esityksessä ehdotettiin, että paritusta koskevasta sääntelystä poistettaisiin tekotapa koskien ”painostusta” sekä ihmiskauppaa koskevaan sääntelyyn lisättäisiin sen toteuttamisenkeinoksi ”toista painostamalla”. (HE 103/2014 vp, 30, 49.) Lakivaliokunta totesi mietinnössään, että he pitävät painostamisen poistamista parituksen sääntelystä tarpeellisena sekä ilmaisua ”toista painostamalla” tarpeellisena lisänä ihmiskaupan sääntelyyn (LaVM 15/2014 vp, 3).

Paritusta sekä ihmiskauppaa koskevat törkeän tekemuodon sääntelyt sisälsivät ennen tietyiltä osin samanlaiset kvalifointiperusteet. Kyseinen identtisyys katsottiin johtavan siihen, että tietynlaiset törkeät teot tulivat enemmän parituksen alaisiksi kuin ihmiskaupan, vaikka kyse olisi ollut oikeasti ihmiskauppa rikoksen arvioimisesta. Esityksessä nähtiin ongelmana päällekkäisyys koskien törkeiden tekemuotojen kvalifointiperusteissa, sillä niiden koettiin aiheuttavan ihmiskaupparikosten ja paritusrikosten välille vääristymää. (HE 103/2014 vp, 31,49.)

Lakivaliokunta (LaVM 15/2014 vp) kävi mietinnössään läpi kvalifointiperusteen poistamista törkeän parituksen sääntelystä. Mietinnössä mainitaan, että osa ei ole ollut perusteen poistamisen puolella. Valiokunnan arvioinnin jälkeen se on kuitenkin päätenyt siihen lopputulokseen, että peruste poistetaan törkeän parituksen

tunnusmerkeistä, koska sen avulla pystytään vähentämään säännösten päällekkäisyyttä sekä edesauttamaan rangaistussäännösten soveltamista koskien ihmiskaupparikoksia. (LaVM 15/2014 vp, 3.)

Vaikka nykypäivänä seksuaalisen hyväksikäytön kriminalisointiin on käytetty tällä vuosituhanella paljon aikaa ja sitä on tarkasteltu erityisesti ihmiskaupan sekä parituksen näkökulmasta, ei se silti ole yleisin ihmiskaupan muoto, jota Suomessa ilmenee. Kuitenkin maailmanlaajuisesti katsottuna seksuaalinen hyväksikäyttö on yleisien ihmiskaupan muoto, jota ilmenee useissa maissa. Vaikka Suomessakin ilmenee kyseistä muotoa, sitä ei kuitenkaan Suomessa ole yhtä paljon kuin työperäistä ihmiskauppaa eli pakkotyötä. (Marttila 2017, 119.)

Kun siis puhutaan ihmiskaupasta, joka koskee seksuaalista hyväksikäyttöä, voi kyse olla uhrin pakottamisesta prostituutioon taikka uhrin muunlaista hyväksikäyttöä. Uhri voidaan esimerkiksi saattaa hyväksikäytön kohteeksi siten, että ihmiskaupaan syyllistynyt joko käyttää jonkinlaisia psyykkisiä hallintakeinoja uhria vastaan taikka uhkaa uhria paljastamalla uhriin liittyviä intiimejä asioita. Lähtökohtaisesti naiset sekä sukupuolivähemmistöt kokevat miehiä enemmän seksuaalista hyväksikäyttöä ihmiskaupan muotona. Se ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, etteikö miehiäkin olisi joutunut kyseisen rikoksen uhriksi. (Marttila 2017, 120.)

On erityisen tärkeää, kun puhutaan ihmiskaupan muodosta, joka kohdistuu seksuaaliseen hyväksikäyttöön, että siitä erotetaan seksityö. Seksityö on seksin- sekä erotiikkapalveluiden myymistä asiakkaille, josta saadaan rahaa. Kyse on siis siitä, että henkilö tekee vapaaehtoisesti seksityötä, josta hän saa itselleen ansaitut rahat. Ihmiskaupassa on se ero, kun verrataan seksityöhön, että siinä puututaan uhrin vapauteen sekä ihmisoikeuksiin ja uhrista hyödytään taikka häntä hyväksikäytetään taloudellisesti. (Suokas 2022, 13–14.)

Valtioilla on ollut hankaluuksia tehdä rajanvetoa koskien ihmiskauppaa seksuaalissa hyväksikäyttötarkoitettuun sekä prostituution taikka muuta kaupalliseen

seksiin koskevan maahanmuuton välille, vaikka ihmiskauppa on tekona kriminalisoitu. Syynä tähän on se, ettei kaikkea prostituutioon liittyvää voida pitää ihmiskauppana, kun sitä katsotaan rikosoikeudellisesta näkökulmasta, koska ihmiskauppa on äärimmäisin muoto hyväksikäytöstä. On kuitenkin selvää, että rajanvetoa ei saa tehdä sen mukaan ihmiskaupan sekä muunlaisen prostituution kesken, vaikka henkilö olisi alussa suostunut toimimaan kyseisellä tavalla. (Autio & Karjala 2012, 187.)

3.3 Pakkotyö

Pakkotyö mainitaan rikoslain 25 luvun 3 §:n ensimmäisessä momentissa, joka käsittelee ihmiskauppaa. Kyseessä on työperäinen ihmiskaupan muoto. (Koivukari ym. 2022, 38.) Hallituksen esityksen (HE 34/2004 vp) mukaisesti rikoslaissa mainittu pakkotyön käsitteellä tarkoitetaan käytännössä kaikenlaista työtä sekä palvelua, jonka uhri joutuu tekemään rankaisemisen uhalla ja johon tekijä ei ole vapaaehtoisesti suostunut. Pakkotyö käsitteellä on hallituksen esityksen mukaisesti useita synonyymeja johtuen muun muassa erilaisista kansainvälisistä sopimuksista. Tämän vuoksi pakkotyö käsitteellä on haluttu helpottaa terminologian vaikeaselkoisuutta, jonka takia koettiin, että sen maininta rikoslaissa oli tarpeellista selkeyden saavuttamiseksi. (HE 34/2004 vp, 97.)

Rikoslain 25 luvun 3 §:n ensimmäisessä momentissa mainitaan myös henkilön saattaminen johonkin muuhun ihmisarvoa loukkaavaan olosuhteeseen (Koivukari ym. 2022, 39). Hallituksen esityksen (HE 103/2014 vp) mukaisesti kyseessä voi olla esimerkiksi tilanne, jossa henkilö joutuisi elättämään itsensä joko rikollisen toiminnan avulla taikka kerjäämällä. Kuitenkaan kyse ei olisi aina välttämättä siitä, että henkilö elättäisi itsensä kerjäten taikka rikollisella toiminnalla vaan, että henkilön teoista hyötyy eri taho. Esityksen mukaisesti Suomessa voidaan nähdä ihmisarvoa loukkaavina olosuhteina se, että rikollista toimintaa hyväksikäytetään. Orjuus sekä siihen verrattavat järjestelmät mainitaan myös esityksessä yhtenä merkityksellisistä ihmisarvoa loukkaavista olosuhteista. (HE 103/2014 vp, 24—25.) On myös mahdollista, että ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin voidaan liittää pakkotyö eli

työperäinen ihmiskauppa. Tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että henkilö voi joutua tekemään töitä huonoissa olosuhteissa ilman palkkaa, eivätkä pakkotyön tunnusmerkit välttämättä edes täyty. (Koivukari ym. 2022, 39.)

Kuitenkin hallituksen esityksessä (HE 103/2014 vp) käy ilmi, ettei pakkotyö käsitettäväksi ole kovin hyvin edelleenkaan selitetty auki. Pakkotyö käsitteellä viitataan vuoden 1930 hyväksyttyyn Kansainvälisen työjärjestön International Labour Organizationin (ILO) pakollista työtä koskevaan yleissopimukseen (44/1935). (HE 103/2014 vp, 33.) ILO:n pakollista työtä koskevan yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisen kappaleen mukaisesti käsitteellä pakollinen työ käsitetään kaikenlaisen työ taikka palvelu, joka vaaditaan rangaistuksen uhalla toiselta tai johon henkilö ei ole vapaasta tahdostaan suostunut.

Hallituksen esityksen (HE 103/2014 vp) mukaisesti vuonna 2005 ILO kehitti pakkotyöhön liittyen seuraavat tunnusmerkistöt, joilla voidaan mitata pakkotyötä. Tunnusmerkistöt ovat seksuaalinen taikka fyysinen vakivallan käyttö tai sillä uhkaaminen, rajoittaminen koskien työntekijän liikkumista, velkasuhteeseen perustuva työ, palkkoja pidätetään taikka niiden maksamisesta kieltäydytään sekä passin tai muun asiakirjan ottaminen pois, jolla voitaisiin todistaa henkilöllisyys sekä uhkaus työntekijää kohden, että hänet ilmiannettaisiin viranomaiselle. ILO on kehittänyt vielä myöhemmin vuoden 2009 aikana yksityiskohtaisemmat tunnusmerkistöt koskien työperäistä ihmiskauppaa, johon kuuluu erehdyttäminen rekrytointia koskien, pakottaminen rekrytointiin, haavoittuneen aseman hyväksikäyttö koskien rekrytointia, työpaikalla henkilön hyväksi käyttäminen, kohdemaassa pakottaminen sekä siellä haavoittuneen aseman hyväksi käyttäminen. (HE 103/2014 vp, 33—34.)

Vuonna 2015 ihmiskauppaa koskevaa sääntelyä oli tarkoitus muuttaa siten pakkotyöhön liittyen, että uudistuksella oli tarkoitus selventää ihmiskaupan sekä kiskonnantapaisen työsyryjinnän välistä eroa toisistaan (Koivukari ym. 2022 23—24). Hallituksen esityksessä (103/2014 vp) käsitellään rajanvetoa ihmiskaupan ja kiskon-

nantapaisen työsyryjinnän välillä. Niin ihmiskaupan tunnusmerkistöt kuin myös kiskonnantapaisen työsyryjinnän tunnusmerkistöt rinnastuvat hallituksen esityksen mukaan keskenään sekä niiden keinot on voitu nähdä päällekkäisinä joissakin määrin. (HE 103/2014 vp, 34—35.)

Rikoslain 25 luvun 3 §:n ensimmäisen momentin ensimmäisessä kohdassa on ilmaisu, joka viittaa ihmiskauppaan eli ”käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa”. Tämän lisäksi rikoslain 47 luvun 3a §:ssä on ilmaisu, jolla viitataan kiskonnantapaiseen työsyryjintään eli ”käyttämällä hyväksi työnhakijan tai -tekijän taloudellista taikka muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä”. Esityksessä todetaan näiden lakien lainauksien osin, että niiden kesken voidaan löytää päällekkäisyyttä, joka koskee nimenomaan kiskonnantapaisessa työsyryjinnässä mainittua riippuvaisen aseman sekä ahdingon hyväksikäyttöä. (HE 103/2014 vp, 35.)

Hallituksen esityksessä (HE 103/2014 vp) kuitenkin myös todetaan, että säännökset eroavat toisistaan selkeästi koskien tilannetta työntekijöiden asemasta eli, mil-laiseen asemaan he säännöksen mukaisesti joutuvat keinojen käyttämisen poh-jalta. Kun tätä tarkastellaan ihmiskaupan näkökulmasta, kyse on toisen saattami-sesta pakkotyöhön taikka muuhun ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. Kiskon-nantapaisessa työsyryjinnässä on taasen kyse siitä, että henkilö johdetaan huomata-vaan epäedulliseen asemaan. Rikoslain 47 luvun 3a §:n kiskonnantapainen työ-syryjintä on nimenomaisesti katsottu sovellettavaksi palkanmaksuun sekä työaiko-jen noudattamiseen liittyen. Esityksessä on myös mainittu, että pakkotyön käsite rajaa kyseisten säännösten suhdetta niin, että lähtökohtaisesti pakkotyön käsit-teen piiriin kuuluvat tapaukset kuuluvat osaksi ihmiskauppasäännöstä. (HE 103/2014 vp, 35, 37.)

Esityksessä (HE 103/2014 vp) käydään läpi, että käsitteen pakkotyön selvennys voisi mahdollisesti edistää ihmiskaupparikosten sekä kiskonnantapaisen työsyryjin-nän välistä eroa asianmukaisesti. Kuitenkaan esityksessä mainitun loppuraportin

mukaisesti sekä kansainvälisen ihmiskaupparaportoin mukaan käsitteen selvittämisellä ei sinänsä suosittu muutoksia koskien lainsäädäntöä. Hallituksen esityksessä todettiin, ettei käsitteen määrittelemisen lisäys lakiin ole mahdollinen vaihtoehto. Huomioon otettiin myös se asia, ettei lain pykälässä voida säätää kaikista seikoista tyhjentävästi laillisuusperiaatteen vaatimalla tavalla. Esityksessä myös otettiin kantaa muuttuvaan maailmaan, sillä uusia tekotapoja voi ilmetä rikosten tekemisten kehittyessä sekä pakkotyön käsite voi muuttua tulevaisuuden mukana. Hallituksen esityksessä päädyttiin lopulta siihen, ettei rikoslain pakkotyön käsitteen osalta tehdä muutoksia. (HE 103/2014 vp, 36—38.)

Suomessa ilmenee eniten työperäistä ihmiskauppaa eli pakkotyötä, jonka uhreina yleensä on ulkomaalaistaustaiset henkilöt. Henkilöt, joihin kohdistuu kyseistä ihmiskaupan muotoa, joutuvat yleensä tekemään pitkiä työpäiviä ilman palkan saantia taikka vain pientä korvausta vastaan, joka ei ole palkan arvoinen lainkaan. Tämän lisäksi työskentelyolosuhteet voivat olla huonot sekä uhria kontrolloidaan ja hän asuu huonoissa elinolosuhteissa. Syy, miksi uhri alistuu kyseiseen kohteluun, on se, että uhrin läheisiin useimmissa tapauksissa kohdistetaan maasta poistamisen taikka väkivallan uhkaa tai velkavankeutta. (Marttila 2017, 119—120.)

Työperäisen ihmiskaupan ollessa Suomessa yleisin ihmiskaupan muoto, tilastojen kärjessä on ravintola- sekä siivousalat, jossa ilmenee eniten kyseistä ihmiskaupan muotoa. Vuonna 2018 oli tapaus, jossa eräs marjayrittäjä tuomittiin ihmiskau-pasta, jota hän oli kohdistanut 26 thaimaalaiseen. Lähtökohtaisesti ajateltuna marjanpoimintaa ei yleensä liitetä ihmiskauppaan. (Suokas 2022, 14.) Kuitenkin tässä muutaman vuoden aikana on tullut ilmi useampi marja-alan yrittäjä, jotka ovat todennäköisesti syylistyneet ihmiskauppaan, jossa uhreina on ollut ulkomalaisia marjanpoimijoita.

Vuoden 2023 ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään tuli ilmi 208 hyväksikäyttötapausta, jotka tapahtuivat Suomessa. Suurin osa näistä tapauksista liittyi nimenomaan pakkotyöhön. Neljä suurinta alaa, jotka nousivat eniten esille koskien pakkotyötä, olivat suurimmasta pienimpään luonnontuotteiden poiminta-ala,

marjatilalla työskentely, ravintola-alalla työskentely sekä siivousalalla työskentely. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 8.)

Ihmiskauppa on myös yksi muoto harmaasta taloudesta. Ihmiskauppa ilmiönä toimii suomalaisen lainsäädännön, kuten rikoslain sekä työlainsäädännön vastaisesti. Ilmiössä on aina osallisena talousrikos, sillä työntekijöitä hyväksikäyttämällä rikoksen tekijä saa suurta taloudellista hyötyä itselleen sekä yritykselleen. Tällainen rikollinen toiminta johtaa myös siihen, että se vääristää kilpailua yritysten kesken sekä antaa perusteetonta edun saantia yrityksille, jotka toteuttavat toiminnassaan ihmiskauppaa. Olisi ehdottoman tärkeää siis, että pakkotyötä voitaisiin torjua, sillä torjumisen merkitys on tärkeää niin taloudellisesti kuin yhteiskunnallisesti katsoen. Ihmiskauppa uhrien auttamisjärjestelmän tarkoitus on nimenomaisesti auttaa rikoksen uhreja sekä edesauttaa toiminnallaan ihmiskaupparikosten torjumista. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 6.)

Viime vuosien aikana on ilmennyt ennätysmääräisesti työperäistä hyväksikäyttöä. Vuosien 2022 sekä 2019 välisenä aika uhrien määrä on kasvanut huimasti. Vuonna 2019 Suomessa tapahtuneita pakkotyön uhreja oli 33 henkilöä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän mukaisesti. Kun taas vuonna 2022 Suomessa tapahtuneiden pakkotyön uhrien määrä oli jo 178. Vuosien 2021 sekä 2022 aikana kirjattiin 323 rikosilmoitusta yhteensä koskien ihmiskauppaa, törkeää kiskontaa sekä kiskonnantapaista työsyryntää, poliisin tilastojen mukaisesti. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2023, 2.) Vuoden 2023 aikana pakkotyön uhreja, jotka olivat tapahtuneet Suomessa, oli 160 eli uhreja oli melkein saman verran kuin edellisellä vuonna (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 6).

Vuoden 2023 aikana pakkotyö ihmiskaupan muotona oli noussut myös uutisotsikoihin, koskien marja-alaa sekä luonnontuotteiden poiminta-alaa. Ylen tutkiva journalismin toimitus (MOT) teki kolmiosaisen dokumenttisarjan Verimarjat, jossa MOT-toimituksen Tiina Lundell seurasi puolen vuoden ajan maaliskuusta 2023 alkaen marjayrittäjää, joka halusi palauttaa marja-alan maineen. Marja-ala oli koke-

nut suuren iskun johtuen vuoden 2022 liittyneeseen suureen ihmiskauppatutkintaan koskien marjanpoimijoiden hyväksikäyttöä. Lundell matkustaa sarjan aikana Thaimaahan selvittämään, minkälaisista oloista marjanpoimijoita palkataan Suomeen kausityöntekijöiksi. Dokumentissa thaimaalaiset kertovat, minkälaiset olot heillä on ollut Suomessa sekä kuinka paljon he ovat saaneet palkkaa. Monet marjanpoimijat kertovatkin, että he saivat vain noin 100 euron arvosta palkkaa koko kesältä, vaikka heille luvattiin noin 2600 euroa. (MOT Verimarjat 2023.)

Maaliskuuhun 2023 mennessä poliisi oli tutkinut jo vuoden ajan suurta ihmiskaupparikosvyyhtiä, jossa epäiltyjen uhrien määrä on noin 130. Kyseessä on yksi Pohjois-Euroopan suurimmasta ihmiskaupparikostutkinnasta. Dokumentin aikana maaliskuussa 2023 Lundell käy haastattelemassa osaa näistä epäillyistä uhreista. He olivat tulleet Thaimaasta Suomeen poimimaan luonnonmarjoja kesäksi 2022, mutta dokumenttia kuvattaessa he asuivat ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän järjestämässä asunnossa Lappeenrannassa. Heidän kertomansa mukaan, he olivat joutuneet työskentelemään 16 tunnista 17 tuntiin sekä he olivat joutuneet ottamaan lainaa ja panttaamaan omaisuutta Thaimassa, jotta he olivat päässet Suomeen poimimaan marjoja. Dokumentissa ei ilmennyt, minkä yrityksen ihmiskaupan uhreiksi Lappeenrannassa asuvat olivat joutuneet. (MOT Verimarjat 2023.)

Kesällä 2023 yli 2000 marjanpoimijaa oli saanut turistiviisumin, vaikka ihmiskaupparikoksen tutkinta oli meneillään. Suomeen pääsemisen ehtona oli se, että vain sellaiset marjanpoimijat pääsivät Suomeen, joilla oli osoittaa tuloja aikaisemmilta marjakausilta. Lopulta kuitenkin myös selvisi, että kesän 2023 aikana useat marjanpoimijat olivat joutunut todennäköisesti edelleen ihmiskaupan uhriksi. (MOT Verimarjat 2023.)

Suomessa luonnonmarjojen poiminta on tukeutunut pitkälti ulkomaalaisiin varsinkin thaimaalaisiin marjanpoimijoihin. Vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana on tullut ilmi epäkohtia, jotka koskevat marjanpoimijoiden työoloja sekä heidän saamiaan ansioita. Ongelmakohtiin on pyritty vaikuttamaan vuoden 2014 allekir-

joitetulla metsämarjapöiminnan aiesopimuksella sekä vuoden 2021 voimaan tullella marjalailla eli lailla luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta (487/2021). On kuitenkin selvää, että vuosien 2022 sekä 2023 aikana tulleet ihmiskauppaepäilyt vaativat lisää uusia sekä kestäviä ratkaisuja, joilla voidaan estää ihmiskauppaa. (Valtioneuvosto 2024a.)

3.4 Pakkoavioliitto

Pakkoavioliitolle ei ole mitään yhdenmukaista määritelmää kansainvälisesti katsoen (Toivonen 2017, luku 1.1). Määritelmät poikkeavat jokaisessa Euroopan unionin maassa toisistaan Euroopan parlamentin tekemän selvityksen mukaisesti (Rendic 2022, 17). Pakkoavioliitolla tarkoitetaan lähtökohtaisesti avioliittoa taikka siihen rinnastettavaa suhdetta, jossa toinen taikka kumpikaan puolisoista eivät ole kyenneet vaikuttamaan itse avioliiton sinetöimiseen taikka puolison valitsemiseen. Tilanne voi olla myös sellainen, että valintaa koskien avioliittoa ei ole voitu tehdä ilman uhan pelkoa taikka perheen tai suvun painostusta, jolloin uhri on suostunut avioliittoon painostuksen takia. Koettu painostus taikka uhka, joka on johtanut pakkoavioliittoon, on voinut olla niin fyysistä, taloudellista, psyykkistä kuin myös hengellistä. (Toivonen 2017, luku 1.1.)

Pakkoavioliitto on aina vakava ihmisoikeusloukkaus, koska sillä rajoitetaan siihen pakotetun henkilön vapautta. Kyseessä ei siis ole pelkästään uhrin koskemattomuuden taikka vapauden loukkaus, vaan se pitää myös sisällään mahdollisuuden altistua väkivallalle, joka näyttäytyy erilaisin muodoin. Voidaan myös ajatella, että pakkoavioliitto loukkaa jäljempänä mainittuja säännöksiä sekä muita niin kansainvälisiä sopimuksia sekä velvoitteita kuin myös Suomen lainsäädäntöä koskien avioliiton solmimista sekä siinä olemista. (Rendic 2022, 18–19.)

Suomen rikoslainsäädännössä ei ole erikseen merkintää koskien pakkoavioliittoa. Kuitenkin Suomessa pakkoavioliitto tulkitaan ihmiskaupan piirteiden mukaiseksi rikokseksi joko ihmiskauppana, törkeänä ihmiskauppana taikka pakottamisena.

(Toivonen 2017, luku 1.1.) Myös avioliiton aikana tapahtuneet väkivallanteot, seksuaaliseen toimintaan pakottamiset sekä muihin rankaistaviin tekoihin, sovelletaan rikoslain pahoinpitelyä, seksuaalirikoksia sekä muita mahdollisia rangaistussäännöksiä (HE 172/2021 vp, 5).

Rikoslain 25 luvun 3 ensimmäisessä momentissa mainitaan kuitenkin henkilön saattamisesta johonkin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin (Koivukari ym. 2022, 39). Hallituksen esityksissä HE 34/2004 sekä HE 103/2014 on tulkittu kyseistä lain kohtaa siten, että käsite ihmisarvoa loukkaavat olosuhteet on mahdollista ajatella riippuvan sekä kulttuurista että ajankohdasta. Kyseissä olosuhteissa ihmisarvoa loukkaavaa voi olla velkavankeudessa eläminen taikka pakkoavioliiton erilaisissa muodoissa eläminen. (HE 34/2004 vp, 97; HE 103/2014 vp, 8.) Vaikka pakkoavioliittoa ei ole sen enempää Suomen rikoslainsäädännössä käyty läpi, on se silti ymmärretty ihmiskaupan muoto, sillä sitä ilmentää erilaiset kansainväliset sopimukset.

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen (1948) 16 artiklan toisen kohdan mukaisesti avioliittoon ei saa solmia ilman siihen aikovien puolisoitten täyttä ja vapaata suostumusta. Kyseinen säännös ilmenee myös Yhdistyneiden kansakuntien suostumusta avioliittoon, vähimmäisavioikää ja avioliittojen kirjaamista koskevan yleissopimuksen (50/1964) 1 artiklan ensimmäisen kohdasta, jonka mukaisesti ilman kummankin osapuolen täyttä sekä vapaata suostumusta, mitään avioliittoa ei voida solmia laillisesti. On siis selvää, että eri sopimusten mukaisesti pakkoavioliitto voidaan tulkita ihmisoikeusloukkaukseksi. (Toivonen 2017, luku 1.1.)

Avioliittolain (234/1929) 1 luvun 1 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti avioliiton solmivat kaksi henkilöä, jotka ovat sopineet keskenään avioitumisesta toistensa kanssa. Tämän lisäksi puoliset ovat keskenään tasa-arvoisia toisiinsa nähden, kun he ovat keskenään avioliitossa, avioliittolain 1 luvun 2 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti. Tämä siis tarkoittaa sitä, että avioliitto on pelkästään kahden ihmisen välinen sopimus, mihin kukaan ulkopuolinen ei saisi vaikuttaa.

Avioliiton solmimiseen liittyvää tasa-arvo sekä sen vapaaehtoisuutta on pidetty länsimaissa perusoletuksena, jonka vuoksi pakkoavioliittoa ei pidetä yleensä asiana, jota tapahtuisi varsinkaan länsimaissa. Syynä tähän on se, että pakkoavioliitolla on monesti linkki johonkin kulttuuriseen tekijään sekä sitä kautta yhteys myös väkivaltaa, joka liittyy kunniaan. On myös mahdollista, että pakkoavioliiton taustalla on niin taloudelliset kuin myös oleskelulupa-asiaan liittyvät syyt. (Toivonen 2017, luku 1.3.)

On tärkeää ottaa huomioon, että pakkoavioliitolla ei tarkoiteta järjestettyä avioliittoa. Järjestetyssä avioliitossa on siis kyse siitä, että avioliiton osapuolet saataan yhteen ulkopuolisen tekijän kautta, mutta lähtökohtaisesti avioliitto solmitaan osapuolten suostumuksella. Järjestetyt avioliitot ovat edelleen nykyäänkin yleisiä tietyissä osissa maailmaa sekä Suomessakin järjestetyt avioliitot ovat määrällisesti kasvussa johtuen lisääntyneestä maahanmuutosta. On kuitenkin tapauksia, joissa niin järjestetyn, vapaaehtoisena kuin myös pakkoavioliiton rajat ovat lähellä toisiaan. Tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että alun perin vapaaehtoinen taikka järjestetty avioliitto on voinut ajan saatossa muuttua pakkoavioliitoksi, jos toinen osapuoli ei pääse eroon liitosta, vaikka haluaisi. (Toivonen 2017, luku 1.3.)

Pakkoavioliittoihin liittyy usein myös käsite lapsiavioliitto. Lapsiavioliitolla tarkoitetaan joko avioliittoa taikka sen kaltaista suhdetta, jossa joko toinen taikka molemmat osapuolet ovat alle 18-vuotiaita. Noin neljäs osa taikka kolmas osa pakkoavioliitoista, jotka tulevat ilmi länsimaissa on lapsiavioliittoja, kansainvälisen selvityksen mukaisesti sekä ne ovat erittäin yleisiä osassa maailmaa. Monien kansainvälisten järjestöjen, kuten Yhdistyneiden kansakuntien mielipide on se, että missään tilanteessa alaikäinen eli alle 18-vuotias ei voi antaa hyväksyntää avioliiton solmimiselle. Tästä johtuenkin katsotaan, että alaikäisen lapsen avioliitto on ihmisoikeusloukkaus sekä lähtökohtaisesti aina pakkoavioliitto. (Toivonen 2017, luku 1.3.)

On myös tilanteita, joissa ihmiskauppaa on huomattu ilmenevän niin sanotuissa kulttimaisissa ympäristöissä. Näissä tilanteissa yleensä puoleensavetävä henkilö

johtaa kulttia sekä hallitsee sen jäseniä. Uhrin joutuminen alun perin kyseiseen tilanteeseen on saattanut olla uhrin suostumuksen mukainen, mutta tilanne on voinut muuttua kulttimaisissa oloissa sellaiseksi, että suostumuksen antanut henkilö on joutunut lopulta ihmiskaupan uhriksi. Esimerkki tilanne voisi olla pakkoavioliitto, jossa uhri on ensin suostunut naimisiin, mutta ei pääse tilanteesta eroon kulttimaisuuden vuoksi. (Marttila 2017, 120.)

Lähtökohtaisesti pakkoavioliiton koetaan kohdistuvan eniten naisiin sekä tyttöihin. Kansainvälinen yhteys pakkoavioliittoon nähdään niin, että se käsitetään usein sukupuolittuneena väkivallanmuotona, joka kohdistuu nimenomaisesti vakavaan naisten ihmisoikeuksien loukkaamiseen. On olemassa kaksi syytä, miksi pakkoavioliitto koetaan naisiin kohdistuvana väkivaltana. Tilastot, jotka kuvaavat pakkoavioliittoja tuovat ilmi, että suurin osa uhreista on naisia sekä tyttöjä. Tämän lisäksi katsotaan, että vaikutukset, jotka johtuvat pakkoavioliitosta, eivät ole niin haitallisia miehelle kuin taas naisille sekä tytöille. Syynä tähän on, että todennäköisemmin naiset ja tytöt kokevat enemmän niin väkivaltaa, seksuaalista hyväksikäyttöä sekä raiskatuksi tulemistä pakkoavioliitossa, kuin miehet. (Rendic 2022, 21, 23.)

Hallituksen esityksen (HE 172/2021 vp) mukaisesti pakkoavioliitto on ilmiö, jota ilmenee Suomessa. Selvitysten mukaisesti pakkoavioliitot, jotka ilmenevät Suomessa, on solmittu usein muualla kuin Suomessa. Esityksen mukaisesti Suomessa ilmenee kolme eri pakkoavioliiton ryhmää. Ensimmäisessä ryhmässä kyse on ulkomailla sovitusta liitosta eli ulkomaalaisten välisistä pakkoavioliitoista, jotka ilmenevät vasta Suomessa, kun haetaan esimerkiksi turvapaikkaa. Toinen ryhmä koostuu nuorista, jotka ovat maahanmuuttajataustaisia ja heidät lähetetään ulkomaille, jotta heidät voidaan näyttää toisessa maassa asuvan henkilön kanssa. Kolmas ryhmä koostuu suomalaisista, jotka solmivat avioliiton ulkomaalaisen naisen kanssa. Liitto solmitaan ensin yksimielisesti, mutta todellisuudessa ulkomaalainen vaimo joutuu liiton aikana monella eri tavalla hyväksikäytetyksi. Kyseisessä tapauksessa vaimo kokee yleensä uhkailua sekä alistamista, jonka vuoksi hänellä ei

ole mahdollisuutta erota taikka hän ei edes tiedä, miten avioero toteutettaisiin. (HE 172/2021 vp, 5.)

Tällä hetkellä on tulossa mahdollinen muutos rikoslakiin koskien pakkoavioliittoa. Lakivaliokunta on laatinut lausunnon (LaVL 2/2023 vp) koskien Euroopan komission ehdotusta Euroopan parlamentin sekä neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta sekä neuvoston puitepäättöksen 2022/629/YOS korvaamisesta. Muutosehdotukset koskisivat muun muassa hyväksikäyttömuotoja koskien ihmiskaupparikosta, oikeushenkilöiden seuraamuksia sekä ihmiskaupparikosten tilastoja. Muutokset koskisivat nimenomaisesti (2011/36/EU) direktiivin 2 artiklan kolmatta kohtaa, jonka mukaan kohdan lopussa mainittaisiin hyväksikäytön muotoina pakkoavioliitto sekä laiton lapseksiottaminen. (LaVL 2/2023 vp, 1—2, 4—5.)

Tällä hetkellä kyseinen kohta menee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2011/36/EU) 2 artiklan kolmannen kohdan mukaisesti niin, että hyväksikäytöksi ainakin katsotaan prostituutitarkoituksessa ja muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakollinen palvelu taikka pakkotyö (mukaan luettuna kerjääminen), orjuus sekä muut orjuuden kaltaiset käytännöt ja olot, rikollisen toiminnan hyväksi käyttäminen sekä elinten poistaminen. Kuitenkaan direktiiviin lisättävät muutokset eivät laajentaisi sen soveltamisalaa, koska direktiivin 11. johdantokappaleen mukaisesti 2 artiklan kolmas kohta pitää jo sisällään niin pakkoavioliiton kuin myös laittoman lapseksiottamisen niiltä osin, kun teot täyttävät tunnusmerkistöt koskien ihmiskauppaa. Lakivaliokunta kuitenkin oli sitä mieltä, että kyseinen muutos selventäisi EU-tasolla ihmiskaupparikoksen ulottuvuutta. (LaVL 2/2023 vp, 5.)

Lakivaliokunta (LaVL 2/2023 vp) yhtyy valtioneuvoston puolelle siitä, että neuvotteluissa voidaan olla muutoksen puolella niin, että hyväksikäyttö mainitaan pakkoavioliiton sekä laittoman lapseksi ottamisen yhteydessä erikseen. Kuitenkin valiokunta on valtioneuvoston kanssa myös siitä samaa mieltä, että pakkoavioliiton

sekä laittoman lapseksiottamisen määrittely jätetään kansallisen lainsäädännön varaan. Syynä tähän on se, että kansallisella tasolla tarvitaan liikkumavaraa eikä kyse ole näiden rikosten sääntelystä Euroopan unionin tasolla. Lakivaliokunta tuo kuitenkin vielä erikseen ilmi lausunnossaan aikaisemmassa mietinnössään (LaVM 26/2022 vp) ehdottamaansa lausuman eduskunnan hyväksyttäväksi, jonka mukaan eduskunta edellyttäisi, että hallituksen tulisi kiirehtiä rangaistussääntelyn tarkastelua koskien avioliittoon pakottamista sekä ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla voitaisiin selventää avioliittoon pakottamiseen rankaisemista rikoslaissa. (LaVL 2/2023 vp, 6.)

3.5 Nykypäivä

Edelleen vuonna 2023 pakkotyö on yleisin ihmiskaupan muoto, jota ilmenee Suomessa. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on koonnut vuoden 2023 ajalta ihmiskauppa rikosten uhrit, jotka ovat heille tulleet ilmi. Koko vuoden aikana auttamisjärjestelmään tuli 510 uutta hakemusta. Hakemusten määrä on vuosien ajan ollut jo kasvussa, johtuen ihmiskaupan laajentumisesta. Hakijoista hyväksyttiin 326 uutta henkilöä, jotka olivat joutuneet ihmiskaupan uhriksi. Noin puolet hyväksytyistä hakijoista oli joko naisia taikka tyttöjä. (Ihmiskauppa.fi 2024d.)

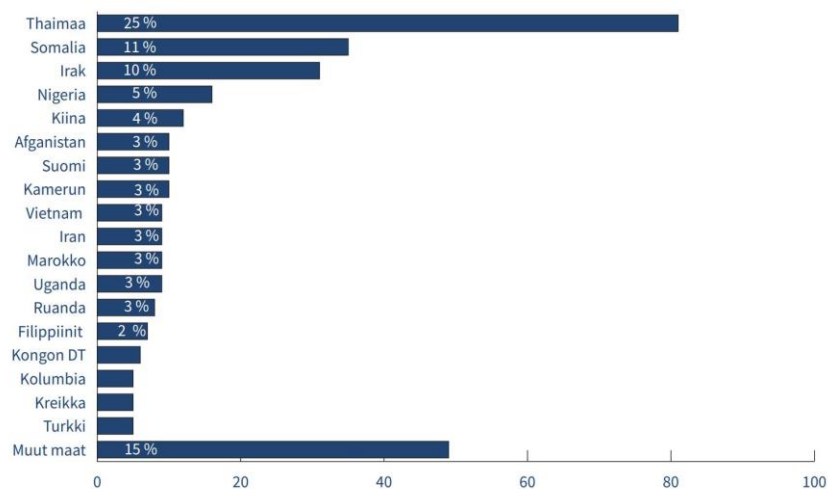

Kuvio 3. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän uudet asiakkaat vuonna 2023 sukupuolen mukaan (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 5).

Vuoden 2023 ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään hyväksytyistä uusista asiakkaista (326) yli puolet (58 %) heistä oli naisia taikka tyttöjä ja loput (42 %) oli

joko miehiä taikka poikia, kuten kuvio 3 ilmentää. Auttamisjärjestelmään hakeneiden asiakkaiden lasten määrä oli 36, joka tekee yhteensä 362 uutta asiakasta loppujen loppuksi. Uhreista 37 % oli 30—39-vuotiaita. Kyseinen ikäryhmä oli suurin, johon kohdistui ihmiskauppaa vuonna 2023. Toiseksi suurin ikäryhmä, johon kohdistui vuonna 2023 ihmiskauppaa, oli 18—29-vuotiaat, jonka prosentuaalinen määrä oli 34 %. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 5.)

Uusien asiakkaiden (yht. 326) kansalaisuudet vuonna 2023

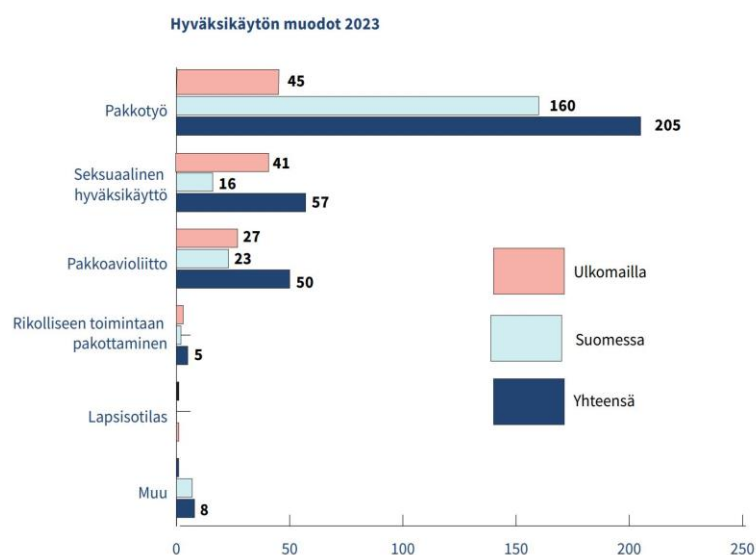
Kuvio 4. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään otetut uudet asiakkaat kansalaisuuden perusteella vuonna 2023 (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 5).

Vuoden 2023 uusissa asiakkaissa oli monta eri kansalaisuutta, joiden määrä oli 47. Kuitenkin kolme näistä kansalaisuudesta oli tuntemattomia eli uhrin kansalaisuutta ei voitu tunnistaa. Suurin osa ihmiskaupan uhreista oli Thaimaan kansalaisia kuvio 4 mukaisesti. Samaisesta kuviosta 4 ilmenee myös, että vuonna 2023 myös Suomen kansalaisia oli joutunut ihmiskaupan uhriksi. Tilaston kohdalla ”muut maat” tarkoitetaan sitä, että siihen on sisällytetty kaikki sellaiset kansalaisuudet, joiden uhrien määrä oli vähemmän kuin viisi uhria. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 5.) Voidaan siis todeta, että Suomen kansalaisista ainakin viisi henkilöä on joutunut vuonna 2023 ihmiskaupan uhriksi kuvio 4 mukaisesti.

Thaimaalaisten suuri määrä johtuneekin osittain marja-alalla oleviin syytöksiin, jossa thaimaalaisiin on todennäköisesti kohdistettu pakkotyötä. Esimerkiksi

eräissä tapauksessa syyttäjä on nostanut 56 syytettä törkeästä ihmiskaupasta. Tapauksessa thaimaalaiset marjanpoimijat ovat joutuneet pakkotyöhön sekä muihin ihmisarvoa loukkaaviin tilanteisiin kerätessään Suomessa luonnonmarjoja. Kyseisen tapauksen teot sijoittuvat vuodelle 2022. Syytetty kuitenkin kieltää syytökset koskien tapahtunutta ja painottaa, että hän on pyrkinyt noudattamaan kaikissa toimissaan Suomen lakeja. (Haikola & Kinnunen 2023.)

Montaa muutakin marja-alan yritystä epäillään ihmiskaupasta. Myös erästä toista marja-alanyrityksen entistä toimitusjohtajaa epäillään törkeästä ihmiskaupasta. Kuitenkin syyte törkeästä ihmiskaupasta on edelleen syyteharkinnassa. Näiden tapausten lisäksi on olemassa eräs yhtiö, jonka toimitusjohtajaa myös epäillään syylistyneen ihmiskauppaan vuoden 2023 touko—syyskuun välisenä aikana. (Haikola & Kinnunen 2023.) Ihmiskauppa syytökset eivät siis pelkästään koske yhtä marja-alan yritystä, vaan on hyvin mahdollista, että moni marja-alanyritys on langennut pakkotyön hyväksikäyttöön.

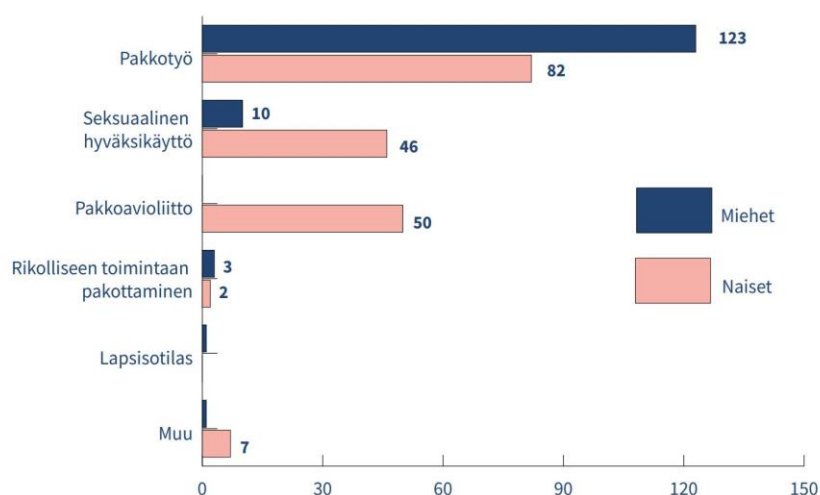

Kuvio 5. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään tulleet tiedot koskien hyväksikäytön muotoja vuonna 2023 (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 6).

Vuoden 2023 hyväksikäyttö muotojen tilastosta ilmenee aiemminkin mainittu ilmiö, eli pakkotyö on edelleen suurin Suomessa ilmenevä ihmiskaupan muoto, ku-

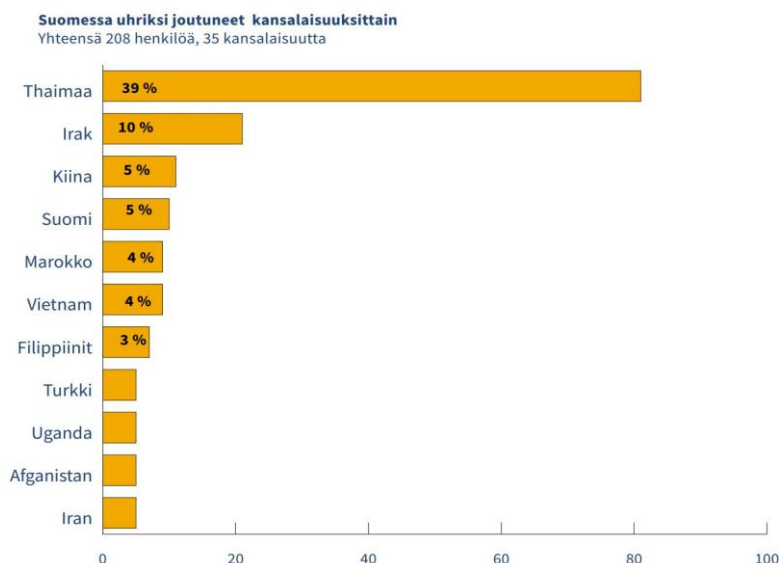
ten kuviosta 5 ilmenee. Suurin osa kaikista uhreihin kohdistuneista hyväksikäyttö-tilanteista eli 64 % tapahtui Suomessa vuonna 2023. Auttamisjärjestelmään oli tullut tietoon yhteensä 205 pakkotyöhön kohdistunutta ihmiskaupan uhria, joista 160 uhriin kohdistunut pakkotyö tapahtui Suomessa. Toiseksi suurin muoto oli yleisesti katsoen seksuaalinen hyväksikäyttö, jonka uhreja oli yhteensä 57, joista 16 uhriin kohdistunut seksuaalinen hyväksikäyttö tapahtui Suomessa. Tosiasiallisesti katsoen kuitenkin Suomen mittakaavalla pakkoavioliitto oli toiseksi suurin ihmiskaupan muoto Suomessa, sillä pakkoavioliittoon liittyviä uhreja oli 50, joista 23 uhriin kohdistunut pakkoavioliitto tapahtui Suomessa. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 6.)

Hyväksikäyttömuodot sukupuolittain vuonna 2023

Kuvio 6. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään tulleet tiedot koskien hyväksikäyttömuotoja sukupuolijakauman mukaan vuonna 2023 (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 7).

Vuoden 2023 uusien asiakkaiden tilastosta ilmeni, että alaikäisiä henkilöitä oli 11. Näistä 11 alaikäisestä suurin osa oli päätenyt pakkotyön uhriksi. Vaikka alaikäinen olisi suostunut työhön, sillä ei ole merkitystä, koska uhri on ollut alaikäinen. Kuvio 6 ilmentää sitä, että sukupuolijakauman mukaisesti miehet joutuivat enemmän pakkotyön uhreiksi kuin naiset, kun taas niin seksuaalinen hyväksikäyttö sekä pakkoavioliitto kohdistuivat enemmän naisiin. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 7.)

Kuvio 7. Suomessa ihmiskaupan uhreiksi joutuneita kansalaisuuksittain vuonna 2023 (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 8).

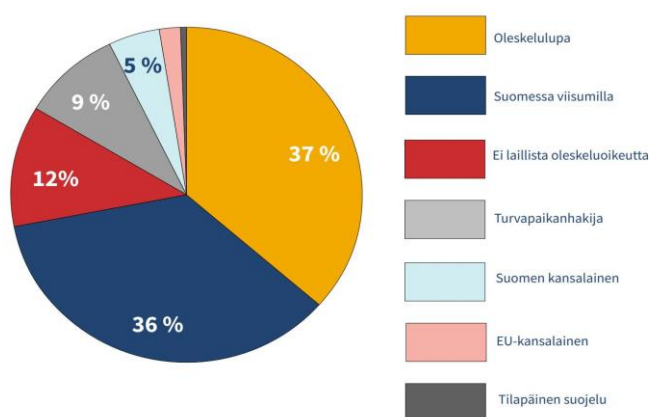
Kaiken kaikkiaan vuoden 2023 aikana Suomessa ilmeni 208 hyväksikäyttötapausta kuvio 7 mukaisesti. 107 tapausta kohdistui miehiin, kun taas 101 tapausta kohdistui naisiin. Naisista yksi oli alaikäinen. Mukana oli 35 eri kansalaisuutta edustettuna hyväksikäytön uhreissa ja kahden uhrin kansalaisuus oli täysin tuntematon. Kuviosta 7 ilmenee, että thaimaalaiset edustivat suurinta Suomessa uhriksi joutunutta kansalaisuutta tilaston mukaisesti 39 %. Muut kansalaisuudet jakautuvat kuvio 7 mukaisesti thaimaalaisiin verrattuna paljon tasaisemmin keskenään sekä suomalaisiin kohdistuneet hyväksikäytöt olivat toteutuneet täysin Suomessa. (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 8.)

Suurin osa Suomessa tapahtuneista hyväksikäytöistä liittyi pakkotyöhön, kuten aiemminkin on jo todettu. Eniten esille nousivat pakkotyöhön liittyen seuraavat alat, 32 % luonnontuotteiden poiminta, 24 % marjatilalla työskentely, 13 % ravintola-alalla työskentely, 11 % siivousalalla työskentely 4 % hyvinvointialalla työskentely sekä 4 % puutarha-alalla työskentely. Näiden alojen lisäksi oli muitakin aloja, jossa ilmeni työvoiman hyväksikäyttöä. (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 8.)

Eri aloilla henkilöt ovat tehneet haavoittuneessa asemassa hanttihommia, kuten puutarha- sekä kivetysalalla. Haavoittuvuus ilmenee esimerkiksi siten, ettei kieli- taidolla ole tarvetta työntekoon, jolloin henkilö ei ole edes välttämättä tietoinen omista oikeuksistaan. Kyseisissä tilanteissa töitä on tehty joko yksityishenkilölle taikka yksityisen henkilön laatiman sopimuksen mukaisesti kaupalliselle toimijalle. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 8.)

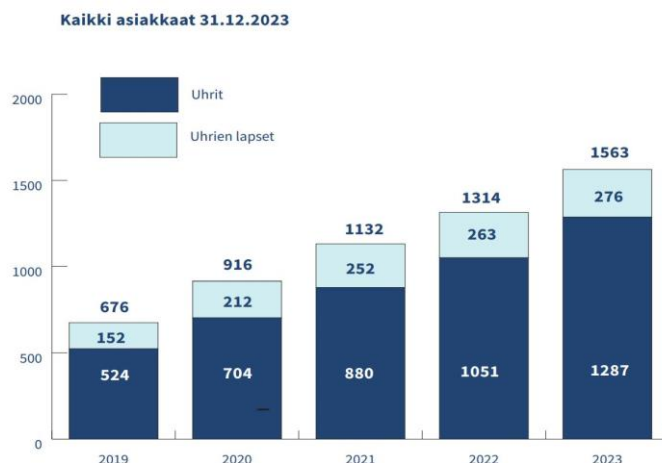
Suomessa uhriksi joutuneet oleskeluoikeuden mukaan

Kuvio 8. Suomessa ihmiskaupan uhriksi joutuneet oleskeluoikeuden mukaan (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 9).

Kuviosta 8 ilmenee, että suurin osa Suomessa ihmiskaupan uhreiksi joutuneista oli joko oleskeluluvalla (37 %) olevia tai Suomessa viisumilla (36 %) olevia henkilöitä. On mahdollista, että näiden kahden suurimman oleskeluoikeuden on voitu katsoa liittyvät järjestelmälliseen rikolliseen toimintaan, jossa kyseinen taho on työllistänyt näitä kahta suurinta oleskeluoikeuden ryhmää. Uhriksi joutuneiden kolmanneksi suurin ryhmä oleskeluoikeuden mukaan on sellainen, jossa uhrilla ei ole laillista oleskelulupaa Suomessa (12 %) kuvio 8 mukaisesti. Ilman oleskelulupaa olevat ovat sen vuoksi haavoittuneemmassa asemassa muihin nähden sekä he joutuvat todella helposti sen vuoksi hyväksikäytön kohteeksi. Tähän ryhmään kuuluvien uhrien tunnistaminen on kuitenkin vaikeaa, sillä heitä yleensä pelotellaan sekä uhkaillaan maasta poistamisella eikä heillä ole välttämättä mahdollisuutta selvittää

Suomen sääntöjä sekä lakeja koskien heidän tilannettansa. (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 9.)

Kuvio 9. Kaikki asiakkaat ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä 31.12.2023 (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 10.)

Kuviosta 9 ilmenee, että vuoden 2023 loppuun menneessä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli asiakkaita yhteensä 1563 henkilöä. Tästä lopullisesta määrästä 1287 oli tunnistettuja uhreja sekä loput 276 oli uhrien alaikäisiä lapsia. Itse uhrien joukossa lapsia oli 19 sekä 105 uhria oli otettu mukaan auttamisjärjestelmään alaikäisenä. Auttamisjärjestelmän mukaan noin 60 % uhreista oli naispuolisia henkilöitä. Kuviosta voi myös nähdä sen, että uhrien määrä on huomattavasti noussut viimeisen viiden vuoden aikana. Kuvion 9 avulla on mahdollista todeta, että vuonna 2019 uhrien määrä oli 676, joka tarkoittaa sitä, että uhrien määrä on lähes kaksinkertaistunut viiden vuoden aikana. (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 10.)

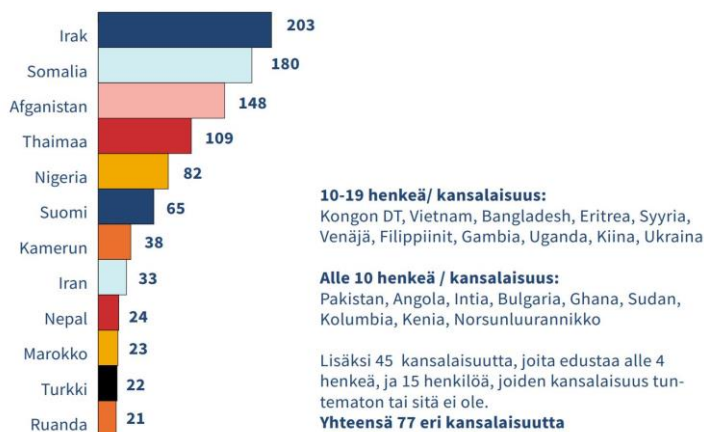
Kaikkien asiakkaiden hyväksikäytön muodot 31.12.2023

Kuvio 10. Kaikkien ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkaiden hyväksikäyttömuodot 31.12.2023 (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 11).

Melkein puolet (48 %) auttamisjärjestelmän asiakkaista olivat joutuneet pakkotyön uhreiksi, kun taas seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi (26 %) sekä pakkoavioliiton uhreiksi (20 %) oli joutunut melkein saman verran henkilöitä, kuten ilmenee kuviosta 10. Kaikki muut tilastossa ilmenevät hyväksikäytön muodot olivat todella vähäisiä verrattuna näihin kolmeen suurimpaan hyväksikäytönmuotoon. (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 10.) Kuvio 10 mukaisesti on siis selvää, jossa on mukana kaikki auttamisjärjestelmän uhrin, että pakkotyö on yleisin ihmiskaupan muoto Suomessa, vaikkakin siihen on otettu mukaan muuallakin kuin Suomessa tapahtuneet ihmiskaupparikokset.

Suurimmat kansalaisuudet 31.12.2023

Kuvio 11. Suurimmat kansalaisuudet ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä 31.12.2023 (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 11).

Kuvio 11 mukaisesti suurimmat kansalaisuudet, jotka ovat joutuneet auttamisjärjestelmän mukaisesti ihmiskaupan uhreiksi ovat Irakin (203), Somalian (180), Afganistanin (148) sekä Thaimaan (109) ja Nigerian (82) kansalaiset. Kuudenneksi suurin ryhmä uhrien kansalaisuuden osalta on Suomen kansalaiset (65). Kuvio 11 ilmentääkin hyvin sen, että suurin osa ihmiskaupan uhreista on lähtökohtaisesti muun maan kansalaisia, vaikka suomalaisiakin joutuu välillä uhreiksi.

4 LAIN TULKINTA

Tämä luku käsittelee ihmiskauppaa niin lain kuin erilaisten kansainvälisten sopimuksien sekä direktiivien näkökulmasta. Kappaleessa tutkitaan lyhyesti myös sitä, mitä ihmiskaupan uhrin rankaisemattomuusperiaate tarkoittaa sekä miten se toimii käytännössä. Luvussa käsitellään myös korkeimman oikeuden ensimmäinen ratkaisu, joka koskee pakkotyötä. Lopuksi käydään vielä läpi tulevat hankkeet ihmiskaupan toimintaa vastaan.

4.1 Lain tulkinta koskien ihmiskauppaa

Rikoslain (39/1889) 1 luvun 7 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti rikos, joka on tehty Suomen ulkopuolella, voidaan tapaukseen soveltaa Suomen lakia tekopaikasta riippumatta, jos kyseisen rikoksen rankaiseminen perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen taikka muuhun kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen, joka koskee myös Suomea. Tekopaikan laista huolimatta Suomen lakia sovelletaan ihmiskauppaan sekä törkeään ihmiskauppaan, vaikka se olisi tehty Suomen ulkopuolella, rikoslain 1 luvun 7 §:n kolmannen momentin ensimmäisen kohdan mukaisesti. Jos siis ihmiskauppa on tapahtunut eri maassa kuin Suomessa ja henkilö tulee pakoon Suomeen, voidaan Suomen lakia soveltaa tällöin tapaukseen.

Rikoslain 25 luku Vapauteen kohdistuvista rikoksista sisältää pykälät koskien ihmiskauppaa sekä törkeää ihmiskauppaa. Joka käyttää toista hyväksi toisen riippuvaisen aseman taikka turvattoman tilan tai toista painostamalla, erehdyttää toisen taikka käyttää erehdytystä hyväkseen, maksaa korvauksen henkilölle, joka pitää toista määräysvallassa tai vastaanottaa sellaisen korvauksen, ovat rikoslain 25 luvun 3 §:n ensimmäisen momentin 1—4 kohtien mukaisesti keinoja, joilla ihmiskauppa toteutetaan. Ensimmäinen momentti jatkuu keinojen jälkeen siten, että joka ottaa määräysvaltaansa taikka värvää toisen tai luovuttaa, vastaanottaa, kuljettaa taikka majoittaa toisen hänen saattamisekseen rikoslain 20 luvun 10 §:n en-

simmäisen momentin ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun taikka siihen rinnastettavaan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, pakkotyöhön tai muihin tilanteisiin, jotka loukkaavat ihmisarvoa tai elimen taikka kudoksien poistamiseksi, tulee tuomita ihmiskaupasta vankeuteen joko vähintään neljäksi kuukaudeksi taikka enintään kuudeksi vuodeksi, rikoslain 25 luvun 3 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti. Kyseisestä rikoksesta tulee tuomita myös se henkilö, joka ottaa kahdeksantoista vuotta nuoremman henkilön määräysvaltaansa tai värvää, kuljettaa, luovuttaa, vastaanottaa taikka majoittaa tämän rikoslain 25 luvun 3 §:n ensimmäisessä momentissa tarkoitetulla tavalla, vaikkei mitään ensimmäisen momentin 1—4 kohdassa tarkoitettua keinoa olisi käytetty, rikoslain 25 luvun 3 §:n toisen momentin mukaisesti. Mikäli ihmiskaupparikos jää yritykseksi, on se silloinkin rankaistava teko, rikoslain 25 luvun 3 §:n kolmannen momentin mukaisesti.

Rikoslain 25 luvun 3 § siis käsittelee ihmiskaupparikoksen normimuodon, kun taas rikoslain 25 luvun 3a § käsittelee kyseisen rikoksen törkeän muodon. Jos ihmiskaupassa käytetään rikoslain 25 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen keinojen sijaan taikka lisäksi uhkausta, väkivaltaa tai kavaluutta, tahallisesti aiheutetaan taikka törkeällä huolimattomuudella aiheutetaan toiselle ruumiinvamma, joka on vaikea, vakava sairaus taikka hengenvaarallinen tila tai erityisen tuntuva kärsimystä, joka on näihin rinnastettavissa, rikos kohdistuu kahdeksantoista vuotta nuorempaan lapseen tai henkilöön, jonka kyky itsensä puolustamiseen on olennaisesti heikentynyt taikka rikos tehdään osana rikoslain 6 luvun 5 §:n toisessa momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa sekä rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä, tulee rikoksenteijä tuomita tällöin törkeästä ihmiskaupasta vankeuteen joko vähintään kahdeksi vuodeksi taikka enintään kymmeneksi vuodeksi, rikoslain 25 luvun 3a §:n ensimmäisen momentin mukaisesti. Kyseistä rikoksesta on myös tuomittava silloin se henkilö, joka altistaa toisen orjuuteen taikka pitää toista orjuudessa, kuljettaa tai käy kauppaa orjilla, mikäli teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoslain 25 luvun 3a §:n toisen momentin mukaisesti. Yritys on myös törkeässä muodossa rangaistava, rikoslain 25 luvun 3a §:n kolmannen momentin mukaisesti.

On olemassa myös laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011). Kyseisen lain tarkoituksena on taata kansainvälistä suojelua hakevalle sekä tilapäistä suojelua saavan huolenpito ja toimeentulo sekä tunnistaa ihmiskaupan uhri ja auttaa ihmis- sekä perusoikeuksia kunnioittaen kuitenkin ottamalla huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö sekä kansainväliset sopimukset, jotka velvoittavat Suomea, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 1 luvun 1 §:n mukaisesti. Kyseisessä laissa ihmiskaupan uhrilla tarkoitetaan henkilöä, joka on ihmiskaupan auttamisjärjestelmässä mukana sekä itse auttamisjärjestelmällä tarkoitetaan järjestelmää, jonka kautta järjestetään ihmiskaupan uhrien apu, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 1 luvun 3 §:n seitsemännen ja kahdeksannen kohdan mukaisesti.

Kuten aikaisemminkin tässä opinnäytetyössä on todettu, että ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää, joka sijaitsee Joutsenossa, säätelee tietty laki, joka on laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, jonka 4 luku käsittelee auttamisjärjestelmää. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 33 §:n ensimmäisen momentin ensimmäisen kohdan mukaisesti auttamisjärjestelmän tehtävänä on muun muassa päättää, otetaanko henkilö auttamisjärjestelmään sekä tunnistaa, onko henkilö joutunut ihmiskaupan uhriksi. Henkilö, joka on esitetty auttamisjärjestelmälle, otetaan sekä tunnistetaan ihmiskaupan uhriksi, mikäli olosuhteiden mukaan voidaan arvioida, että kyseessä voi olla ihmiskaupan uhri sekä kyseisellä henkilöllä on tarve saada auttamistoimia, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 35 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti. Mahdollista on myös se, että auttamisjärjestelmään otetaan henkilö, joka auttaa ihmiskaupparikoksen tutkinnassa, mikäli henkilö on erityisen avun tarpeessa, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 35 §:n toisen momentin mukaisesti.

Ihmiskaupan uhreja voidaan auttaa erilaisilla toimilla, kuten ohjauksella sekä neuvonnalla, turvallisen majoituksen, vastaanottorahan taikka toimeentulotuen antamisella, sosiaali-, terveydenhuoltopalveluilla sekä tulkki- ja käännöspalveluilla, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 38a §:n ensimmäisen momentin 1—6 kohdan mukaisesti. Uhria voidaan auttaa myös antamalla hänelle oikeusapua taikka oikeudellista neuvontaa, lapsiuhrin vanhemman taikka muun tosiasiallisen huoltajan jäljittämisellä sekä turvallisen paluun tukemisella, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 38a §:n ensimmäisen momentin 7—9 kohdan mukaisesti. Kuitenkaan silloin ihmiskaupan uhria ei saa auttaa, jos se on vastoin hänen tahtoaan, ellei lastensuojelulaissa ole toisin säädetty, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 38a §:n toisen momentin mukaisesti.

Joutsenon vastaanottokeskus vastaa siis silloin ihmiskaupan uhrin auttamistoimen järjestämisestä, jos uhrilla ei ole kotikuntalaisia määritettyä kotikuntaa Suomessa, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 38b §:n ensimmäisen momentin mukaisesti. Uhrilla, jolla on kotikuntalain mukainen kotikunta Suomessa, auttamistoimen järjestämisestä vastaa tällöin joko hyvinvointialue, Helsingin kaupunki taikka HUS-yhtymä, jonka alueella uhrin kotikunta sijaitsee kotikuntalain mukaisesti, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 38b §:n ensimmäisen momentin mukaisesti. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 38b §:n kolmannen momentin mukaisesti auttamistoimien tarkoitus on järjestää ne siten, että siinä huomioidaan arvioinnilla uhrin yksilöllisen tuen tarve. Siinä on myös otettava huomioon erityistarpeet, jotka voivat johtua uhrin turvattomasta asemasta, iästä, psyykkisestä sekä fyysisestä ti-

lasta ja uhrin sekä henkilöstön, joka järjestää auttamistoimia, turvallisuus, lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 4 luvun 38b §:n kolmannen momentin mukaisesti.

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta (487/2021) eli marjalaki säädettiin sen vuoksi, jotta sen avulla voitaisiin parantaa marjanpoimijoiden asemaa. Lain avulla myös pyritään siihen, että marjayhtiöiden velvoitteet voitaisiin saattaa lain tasolle. (Valtioneuvosto 2023a.) Lain luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta 1 §:n mukaisesti lain tarkoitus on parantaa ulkomaalaisten, jotka keräävät luonnontuotteita, niin heidän oikeudellista asemaansa sekä ansaintamahdollisuutta ja yhdenmukaistaa luonnontuotekeruulain elinkeinotoiminnan edellytyksiä.

4.2 Kansainväliset sopimukset ja direktiivit

Kuten aiemminkin tässä tutkimuksessa on tullut ilmi, että vuonna 2003 allekirjoitettiin Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen lisäpöytäkirja (71/2006), joka tunnetaan myös nimellä Palermon lisäpöytäkirja (Hoikkala 2016, 40). Kyseinen sopimus tuli kuitenkin voimaan vasta vuonna 2004 sekä sopimuksen voimaantulon seurauksena ihmiskauppa sekä törkeä ihmiskauppa sisällytettiin Suomen rikoslakiin (Ihmiskauppa.fi 2024e). Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirjan ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemista (71/2006) eli Palermon lisäpöytäkirjan 1 luvun 2 artiklan mukaisesti sen tarkoitus on niin torjua että ehkäistä ihmiskauppaa, ottaen erityisesti huomioon naiset ja lapset, suojella sekä auttaa uhreja, jotka ovat joutuneet ihmiskaupan uhreiksi, kuitenkin kunnioittamalla täysin heidän ihmisoi-keuksiaan sekä edistää yhteistyötä sopimusvaltioiden kesken, jotta nämä kyseiset tavoitteet saavutettaisiin. Kyseinen lisäpöytäkirja on siis yksi keskeisimmistä ihmiskaupan vastaisista sopimuksista, joka sitoo jokaista mukana olevaa kansainvälisesti (Ihmiskauppa.fi 2024e).

Lisäpöytäkirjan ollessa olennainen osa ihmiskaupan sääntelyä siinä käydään läpi monia eri asioita ihmiskauppaan liittyen. Palermon lisäpöytäkirjan 1 luvun 3 artiklassa käydään läpi myös ihmiskaupan määritelmä, joka on melko samanlainen kuin rikoslaissa sekä muut määritelmät, jotka ovat oleellisia koskien ihmiskauppaa ja sen ymmärrettävyyttä. Palermon lisäpöytäkirja 2 luvun 6 artikla käy taasen läpi ihmiskaupan uhrin auttamisen ja suojelemisen sekä 2 luvun 7 artikla käy läpi vastaanottavissa valtioissa ihmiskaupan uhrien aseman.

Euroopan neuvoston yleissopimuksen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (44/2012) tuli Suomessa voimaan vuonna 2012. Sopimuksen 1 luvun 1 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti sen tavoite on sekä ehkäistä että torjua ihmiskauppaa, kuitenkin takaamalla tasa-arvo sukupuolten välillä sekä suojella ihmiskaupan uhrien ihmisoikeuksia, luoda perusteellinen kehys sekä uhrien että todistajien suojelemiselle ja auttamiselle niin, että samalla taattaisiin tasa-arvo sukupuolten välillä ja varmistettaisiin sekä tehokas rikostutkinta että syyttäminen sekä edistää yhteistyötä kansainvälisesti ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. Tämä Euroopan neuvoston yleissopimus eroaa Palermon lisäpöytäkirjasta siten, että neuvoston yleissopimus on enemmän uhrikeskeisempi sekä useat artiklat neuvoston yleissopimuksessa on kirjoitettu sellaiseen muotoon, että ne velvoittavat valtioita vahvasti (Ihmiskauppa.fi 2024e).

Kansainvälisten sopimusten lisäksi ihmiskauppaan liittyen on annettu sitä koskevia direktiivejä. Niiden avulla on ollut tarkoitus sovittaa yhteen Euroopan unionin valtioiden lainsäädäntöä. (Ihmiskauppa.fi 2024e.) Euroopan unionin neuvoston direktiivi (2003/81/EY) oleskeluluvasta, joka myönnetään yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa tekeville kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat ihmiskaupan uhreja tai jotka ovat joutuneet laittomassa maahantulossa avustamisen kohteiksi määrittelee 1 luvun 1 artiklan mukaisesti ne ehdot, jotka liittyvät määräaikaisten oleskelulupien myöntämiseen sellaisille kolmansien maiden kansalaisille,

jotka tekevät yhteistyötä joko ihmiskaupan taikka laittoman maahantulon avustamisen torjumiseksi, jolloin niiden lupien voimassaoloaika on liitoksissa asiaankuuluvien kansallisten menettelyjen keston.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2011/36/EU) ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen (2002/629/YOS) korvaamisesta on 1 artiklan mukaan tarkoitus luoda vähimmäissäännöt koskien ihmiskauppaan liittyvien rikosten sekä seuraamusten määrittelylle sekä vahvistaa myös yhteisiä säännöksiä, joilla tehostetaan ihmiskaupan ehkäisemistä ja sen uhrien suojelua kuitenkin ottamalla huomioon sukupuoli-näkökulma. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (2012/29/EU) rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen (2001/220/YOS) korvaamisesta on 1 luvun 1 artiklan mukaan tarkoitus varmistaa, että rikoksen uhrit saavat sekä asianmukaista tietoa, tukea että suojelua sekä he voivat osallistua rikosoikeudellisiin menettelyihin. Direktiivin (2012/29/EU) 1 luvun 1 artiklan mukaisesti myös jäsenvaltioiden tulee huolehtia siitä, että rikosten uhrit tunnustetaan uhreiksi sekä heitä kohdellaan niin kunnioittavasti, yksilöllisesti, hienotunteisesti, ammattitaitoisesti sekä syrjimättömästi jokaisessa yhteydenpidossa rikosoikeudellisen menettelyn puitteissa toimiin uhrien tukipalveluihin sekä korjaavan oikeuden palveluihin että toimivaltaiseen viranomaiseen.

4.3 Ihmiskaupan uhrin rankaisemattomuusperiaate

Rankaisemattomuusperiaatteen mukaisesti ihmiskaupan uhreja, jotka on pakotettu rikolliseen toimintaan, ei tule rangaista. Ihmiskaupan uhrien rankaisemattomuusperiaatteen keskeisimmät säännökset löytyvät seuraavasta yleissopimuksesta sekä direktiivistä. (Hannonen & Kainulainen 2022, 29.) Euroopan neuvoston yleissopimuksen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (44/2012) 4 luvun 26 artiklan rankaisemattomuusmääräyksen mukaisesti osapuolet säätävät oikeusjärjestelmänsä perusperiaatteiden mukaisesti siitä mahdollisuudesta, että uhrit jät-

tään rankaisematta huolimatta siitä, että he ovat olleet osallisia laittomaan toimintaan, kuitenkin vain siltä osin kuin heidät on pakotettu siihen. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2011/36/EU) ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen (2002/629/YOS) korvaamisesta 8 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden tulee oikeusjärjestelmänsä peruseriaatteita noudattaen toteuttaa välttämättömät toimenpiteet, jotta varmistetaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten mahdollisuus jättää ihmiskaupan uhrit syyttämättä taikka ilman seuraamuksetta osallistumisesta rikolliseen toimintaan, johon heidät on pakotettu ihmiskaupan seurauksena.

International Labour Organization (ILO) vuoden 1930 pakollista työtä koskevan sopimuksen pöytäkirja (29/2017) 4 artiklan toisen kohdan mukaisesti jokainen jäsenvaltio toteuttaa ne tarpeelliset toimenpiteet oikeusjärjestelmänsä peruseriaatteiden mukaisesti varmistaa sen, että toimivaltaisilla viranomaisilla on mahdollisuus olla kohdistamatta syytetoimia henkilöihin, jotka ovat joutuneet pakollisen työn uhreiksi taikka viranomaisten ei tarvitse määrätä uhreille rangaistuksia uhrien osallistumisesta oikeudenvastaisiin toimiin, johon uhrit on pakotettu pakollisen työn seurauksena. Kansainvälisen sääntelyn tulkitsemisen jälkeen on selvää, ettei ihmiskaupan uhreja, jotka on pakotettu suorittamaan jokin rikos, tule rangaista (Hannonen & Kainulainen 2022, 29). Vaikka rankaisemattomuuseriaate ilmenee useassa kansainvälisessä sääntelyssä, ei siitä ole mainintaa Suomen rikoslaissa.

4.4 Korkeimman oikeuden ensimmäinen ratkaisu koskien pakkotyötä

Vasta vuoden 2022 tammikuussa korkein oikeus antoi ensimmäisen tuomionsa koskien työperäistä hyväksikäyttöä. Kyseessä on korkeimman oikeuden (KKO) tuomio 2022:2, joka toimii esimerkkitapauksena tässä opinnäytetyössä. Tapauksessa oli kyse ulkomaalaisten marjanpoimijoiden rekrytoimisesta Suomeen, jossa poimijat joutuivat pakkotyöhön sekä ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. Syy, miksi tapaus käsiteltiin korkeimmassa oikeudessa asti, oli se, että siellä käsiteltiin asiaa

koskien rikosten yksiköintiä sekä rangaistuksen määräystä. (Koivukari ym. 2022, 252.)

Korkeimman oikeuden tapauksessa 2022:2 A oli erehdyttänyt asianomistajia eli ihmiskaupan uhreja sekä majoitusolosuhteista että ansaintamahdollisuuksista Suomessa. A oli rekrytoinut uhrin Thaimaasta Suomeen ja kuljettanut, vastaanottanut sekä majoittanut uhrin käyttäen heitä hyväkseen. Uhreja oli kaiken kaikkiaan 26. A oli käyttänyt hyväkseen uhrien riippuvaista asemaa kuin myös turvatonta tilaa saattaakseen uhrin sekä sientien että marjojen keräämistä käsittävään pakkotyöhön sekä majoitusolosuhteiden kannalta myös ihmisarvoa loukkaaviin tilanteisiin. Näiden tekojen seurauksena A:n katsottiin syyllistyneen 26 ihmiskaupparikokseen. Tapauksessa oli kyse myös siitä, minkälainen rangaistus määrätään sekä määrätäänkö A:lle ehdollista vai ehdotonta vankeutta. (KKO 2022:2.) Kyseinen tapaus ilmentää selvästi ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöjä niin pakkotyön kuin myös ihmisarvoa loukkaavien olosuhteiden osalta.

Käräjäoikeus tuomitsi A:n 26 ihmiskaupparikoksesta sekä jätelain rikkomisesta ja törkeästä petoksesta ehdolliseen vankeuteen yhdeksi vuodeksi ja kahdeksaksi kuukaudeksi. Hovioikeus kuitenkin muutti tuomiota siten, että se katsoi kaikki 26 ihmiskaupparikosta yhdeksi kokonaisuudeksi, jolloin se tuomitsi A:n yhdestä ihmiskaupparikoksesta sekä muista rikoksista, jotka käräjäoikeus oli lukenut A:n syyksi, ehdolliseen vankeuteen yhdeksi vuodeksi ja neljäksi kuukaudeksi. Korkeimman oikeuden ratkaistavaksi tuli siis syyttäjän sekä asianomistajien valitusten seurauksena se, oliko A syyllistynyt useampaan ihmiskaupparikokseen vai pelkästään yhteen kokonaisuuteen. Korkeimman oikeuden tuli myös ratkaista, sekä syyttäjän että asianomaisten kuin myös A:n valituksen takia rangaistuksen määräämisestä. (KKO 2022:2.)

Korkein oikeus totesi, että tyyppillisesti ihmiskaupparikoksessa teko loukkaa niin uhrin itsemääräämisoikeutta kuin myös vapautta sekä uhrin henkilökohtaista turvallisuutta, jolloin edellä mainitun kaltaisessa asianomistajaan kohdistuvassa ri-

koksessa sovellettavat periaatteet tukevat rikoksen yksiköinnissä asianomistaja-kohtaista yksiköintiä. Rangaistuksen määräämistä koskien korkein oikeus katsoi, ettei A:n tekoa voida pitää yhtä vaarallisena ja vahingollisena, kuin sellaista tekoa, jossa asiaomistajat olisi joutuneet esimerkiksi seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Tosiasia on kuitenkin se, että rikoksen uhrin ovat joutuneet pakkotyön kohteeksi sekä he ovat joutuneet oleskelemaan ihmisarvoa loukkaavissa olosuhteissa. Korkein oikeus oli myös samaa mieltä hovioikeuden kanssa siitä, että A:n menettelyä oli pidettävä lievänä, sillä hän ei ollut fyysisesti rajoittanut asianomistajien vapautta. Moitittavana katsottiin myös A:n hyväksikäyttö liittyen thaimaalaisten menettelytapoihin koskien thaimaalaisten marjanpoimijoiden rekrytointia sekä Suomessa poimijoiden erehdyttämistä koskien muun muassa heidän ansaintamahdollisuuksiensa sekä olosuhteita. Näiden seikkojen seurauksena korkein oikeus katsoi oikeudenmukaiseksi rangaistukseksi 10 kuukautta vankeutta yhdestä ihmiskaupparikoksesta, joka koostaa yhteisen rangaistuksen pohjarangaistuksen. (KKO 2022:2.)

Korkein oikeus tuomitsi siis A:n yhdestä ihmiskaupparikoksesta 10 kuukauden vankeuteen. 25 muusta ihmiskaupparikoksesta korkein oikeus arvioi, että on syytä katsoa ne yhteiseksi kokonaisuudeksi, jolloin korkein oikeus päätyi lopputulokseen siitä, että niiden yhteinen lopullinen rangaistus on 10 kuukautta vankeutta. Korkein oikeus myös hyväksyi ratkaistut, jotka alemmat asteet olivat antaneet koskien törkeää petosta eli kaksi kuukautta vankeutta. Se myös katsoi, ettei jätelain rikkomiselle ollut mitään konkreettista vaikutusta yhteiseen rangaistukseen. Yhteiseksi rangaistuksen määräksi A:lle tuli siis yhden vuoden ja kymmenen kuukauden vankeustuomio. (KKO 2022:2.)

Korkein oikeus kävi myös läpi rangaistuslajin valintaa tuomiossaan miettien, tuomitaanko A ehdottomaan vai ehdolliseen vankeuteen. Asiassa oli sekä ehdollista että ehdotonta vankeutta tukevia seikkoja. Korkein oikeus kuitenkin päätyi lopputulokseen, että A tuomitaan ehdottomaan vankeuteen, sillä sitä puoltavat seikat koettiin painavimmiksi, vaikka A oli ensikertalainen. A ei kuitenkaan menettänyt

sotilasarvoaan, koska vankeusrangaistus oli alle kaksi vuotta. Korkein oikeus päätyi siis muuttamaan hovioikeuden tuomiota siten, että hovioikeuden tuomio kumottiin rangaistusseuraamuksen sekä syyksi lukemisen osilta. Korkein oikeus jätti asian käräjäoikeuden tuomion varaan syyksi lukemista koskevilta osin sekä A tuomittiin 26 ihmiskaupparikoksesta, törkeästä petoksesta sekä jätelain rikkomisesta vankeuteen yhdeksi vuodeksi kymmeneksi kuukaudeksi. Muilta osin korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden tuomiota sekä syyttäjän vaatimus koskien A:n sotilasarvon hylkäämisestä hylättiin. (KKO 2022:2.)

4.5 Tulevat hankkeet ihmiskauppaa vastaan

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen strategisen työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja torjumiseksi (2023). Ulkomaisen työvoiman lisääntyminen sekä lisääntynyt muuttoliikenne Suomessa on tuonut myös negatiivisia puolia esille. Ihmiskauppa on yksi näistä ilmiöistä. Periaatepäätöksessä käydään läpi, että riskejä muun muassa ihmiskauppaan tulee pyrkiä torjumaan sekä ehkäisemään niin tehokkaasti kuin se vain on mahdollista. Torjumisen syy ei ole pelkästään uhrien kärsimyksen vähentäminen, vaan tarkoitus on myös estää rikoksia tapahtumasta, sillä niiden selvittäminen sekä tutkiminen vie rahaa sekä aikaa. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2023, 1.)

Vuoden 2020 keväällä työministeri Tuula Haatainen kehitti kehittämishankkeen koskien ulkomaalaislainsäädäntöä sekä lupamenettelyä. Hankkeen tavoite oli kehittää muun muassa ulkomaalaisten työntekijöiden maahanmuuttoa koskevia menettelyjä ja säännöksiä. Eräs kehittämishankkeen alatyöryhmistä oli työvoiman hyväksikäytön ehkäisemisen alatyöryhmä. Tässä kyseisessä ryhmässä valmisteltiin muun muassa muutosta ulkomaalaislakiin. Muutoksella toteutettiin uusi oleskelulupatyypin koskien työperäisen hyväksikäytön uhreja. Tämän uuden lupatyyppin tarkoituksena on helpottaa uhria irtaantumaan työsuhteesta, jossa häntä käytetään hyväksi. Samaisessa alatyöryhmässä valmisteltiin laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta (487/2021), jonka tarkoituksena

oli parantaa luonnonmarjapöimijöiden asemaa täällä Suomessa. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2023, 4.)

Tehoa-hanke (NRM) on oikeusministeriössä käynnistynyt kahden vuoden kestävä hanke, jonka tarkoituksena on parantaa ihmiskaupan uhrien tunnistettavuutta sekä uhrien ohjaamista avun saamiseen ja rikosvastuun toteutumista. Euroopan unionin (EU) sisäisen turvallisuuden rahasto on rahoittanut kyseisen hankkeen. Hankkeen tavoite on myös tuoda yleiseen tietoon, mikä ihmiskauppa on ilmiönä sekä kuinka ihmiskaupan vastainen toiminta on vahvistunut, jonka avulla lisätään tietoisuutta sekä valmiuksia koskien ihmiskauppaa. Tavoitteena on myös lisätä tietoisuutta ihmiskaupasta ihmiskaupan vastaisen toiminnan alalla työskentelevien ammattilaisten sekä muiden eri tahojen välillä. (Valtioneuvosto 2023b.)

Marraskuussa 2023 Euroopan komissio antoi asetusehdotuksen, jonka tarkoituksena olisi vahvistaa niin Europolin roolia kuin myös kasvattaa sen ja jäsenvaltiöiden välistä tiedonvaihtoa. Komission tarkoituksena on siis halu lisätä yhteistyötä poliisien kanssa koskien ihmiskaupan torjuntaa sekä ihmiskuljetusta. Euroopan ihmiskuljetuksen vastainen keskus (EMSC) on yksi keskeinen toimija, joka toimii Europolin kanssa vuorovaikutteisesti. Tavoitteena komissiolla onkin parantaa siis yhteistyötä EU-virastöjen välillä. Näiden tavoitteiden lisäksi lisättäisiin operatiivista yhteistyötä. Muun muassa jäsenvaltiöiden olisi määrää nimetä erikoistuneita yksiköitä koskien ihmiskaupan torjuntaa sekä ihmiskuljetusta. Jotta uudet toimintamallit saataisiin aikaiseksi, ne vakiinnutettaisiin lainsäädännöllä. Niin ihmiskaupan kuin myös salakuljetuksen ehkäiseminen sekä torjuminen, on Euroopan unionin yksi keskeisin tavoite. (Valtioneuvosto 2024b.)

Valtioneuvosto on ottanut myös kantaa tähän komission ehdotukseen. Se pitää komission ehdottamia toimenpiteitä hyvinä. Valtioneuvosto puoltaa myös sitä, että tiedonvaihdosta saataisiin entistä toimivampi, jotta kyseisiä ilmiöitä voitaisiin torjua. Myös valtioneuvoston suhtautuminen kehittää Europolin toimintaa on

myönteinen, sillä on ehdottoman tärkeää, että Europol voi jatkaa edelleenkin jäsenvaltioiden tehokasta järjestäytyneen sekä vakavan rikollisuuden torjuntaa. (Valtioneuvosto 2024b.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoite oli ottaa selvää, mitä ihmiskaupan muotoa Suomessa ilmenee eniten sekä mihin ihmisryhmään ihmiskauppa kohdistuu eniten Suomessa. Tutkimuskohteina tässä tutkimuksessa oli siis ihmisryhmät, joihin kohdistuu ihmiskauppaa sekä sen yleisimmät muodot Suomessa. Tässä viimeisessä luvussa käsitellään tutkimuksen tulokset sekä johtopäätökset, jotka on tehty tulosten perusteella. Lisäksi luvussa esitetään mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia sekä pohditaan myös tutkimuksen luotettavuutta, sen eettisyyttä sekä arvioidaan kriittisesti opinnäytetyön prosessia. Lopuksi vielä pohditaan tutkimuksen tekoa kokonaisuudessaan.

5.1 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen tulosten aikaan saamiseksi tutkimuksessa hyödynnettiin erilaisia aineistoja, joiden avulla löydettiin vastaukset tutkimuksen kysymyksiin. Työssä käytiin perusteellisesti läpi usean hallituksen esityksen avulla eri ihmiskaupamuotojen sääntelyä sekä hyödynnettiin oikeusministeriön julkaisua sekä valtioneuvoston selvitystä, kun tutkimuskysymyksiin lähdettiin etsimään vastausta. Tukena oli myös rikoslaki sekä muu lainsäädäntö sekä kansainväliset sopimukset ja kirjallisuus liittyen ihmiskauppaan. Kuitenkin tämän tutkimuksen ratkaisevin lähde löytyi ihmiskauppa.fi -sivustolta, jota ylläpitää ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Auttamisjärjestelmä laatii joka vuosi useita tilastoja ihmiskaupan uhreista, jotka ovat hakeneet apua järjestelmästä. Henkilöt ovat voineet joutua uhriksi joko täällä Suomessa tai Suomen rajojen ulkopuolella.

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, mihin ihmisryhmään ihmiskauppa kohdistuu Suomessa. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastot antavatkin vastauksen siihen aika selvästi. Thaimaan kansalaiset olivat 39 % suurin kansalaisuus vuonna 2023, joka joutui Suomessa ihmiskaupan uhriksi. Auttamisjärjestelmän vuosikatsauksesta ilmeneekin, että pakkotyön ollessa ihmiskaupan suurin muoto,

tapaukset koskien sitä liittyivät eniten luonnontuotteiden poimintaan sekä marjatilalla työskentelemiseen. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 8.) Selvää on, että thaimaalaisilla uhreilla on yhteys marjanpoimintaan, joka ilmeni myös MOT:n Verimarjat dokumenttisarjassa. Auttamisjärjestelmän vuosikatauksesta ilmenee myös suurimmat kansalaisuudet, joiden edustajia on kirjattu järjestelmän asiakkaiksi vuoden 2023 loppuun mennessä. Suurimmat kansalaisuusryhmät ovat tilaston mukaan irakilaiset, somalialaiset, afganistanilaiset sekä thaimaalaiset. Tämä tilasto pitää kuitenkin sisällä myös ne uhrit, jotka ovat joutuneet ihmiskaupan uhreiksi Suomen rajojen ulkopuolella. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 11.) Lopputulos kuitenkin on se, että ei ole mahdollista täysin selvittää kansalaisuuksittain ryhmää, jotka joutuvat ihmiskaupan uhreiksi eniten Suomessa. Pääsääntöisesti kuitenkin uhrit ovat täällä enimmissä määrin ulkomaalaisia, jotka ovat tulleet Aasian taikka Afrikan mantereilta. Todettava on vielä kuitenkin se, että 2023 suurin ryhmä, joka joutui ihmiskaupan uhreiksi Suomessa, oli thaimaalaiset.

Toinen tutkimuskysymys oli, mitä ihmiskaupan muoto ilmenee eniten Suomessa. Tähänkin kysymykseen selvin vastaus löytyy ihmiskaupan uhrein auttamisjärjestelmän tilastoista sekä samainen vastaus ilmeni myös useasta eri lähteestä, joka koski ihmiskaupan ilmentymää Suomessa. Vuoden 2023 aikana suurin ihmiskaupan muoto Suomessa oli pakkotyö, joka rikkoo törkeästi suomalaista lainsäädäntöä (Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023, 6). Myös vuoden 2022 aikana auttamisjärjestelmän mukaisesti pakkotyö oli tuolloinkin suurin ihmiskaupan muoto, jota ilmeni eniten Suomessa (Ihmiskauppa.fi 2024c). Auttamisjärjestelmän vuosikatauksessa on myös tilastoitu kaikkien asiakkaiden hyväksikäyttömuodot, jotka ovat ilmenneet vuoden 2023 loppuun mennessä. 48 prosentilla pakkotyö oli suurin muoto, jota ilmenee eniten järjestelmän mukaan. (Ihmiskaupan vuosikataus 2023, 11.) Koska edellä mainittuun tilastoon on otettu kaikki järjestelmän uhrit mukaan, on siinä Suomessa tapahtuneiden ihmiskaupparikosten lisäksi myös mukana ihmiskaupparikokset, jotka ovat tapahtuneet Suomen rajojen ulkopuolella. Selvää on kuitenkin, että pakkotyö on monen eri lähteen mukaisesti ihmiskaupan muoto, jota ilmenee eniten Suomessa monilla eri aloilla.

5.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen tavoite oli tutkia Suomessa ilmenevää ihmiskauppaa sen yleisimmän muodon sekä suurimman ihmisryhmän, johon sitä kohdistuu, nojalla. Tutkimusta tehdessä sekä tulosten seurauksena ilmeni useampi jatkotutkimusehdotus koskien tutkimuksen aihetta. Ensimmäinen vaihtoehto voisi olla tutkia ihmiskaupparikoksen mahdollisuutta avioliitossa eli pakkoavioliiton kaltaista asetelmaa. Tutkimuskysymyksenä voisi toimia esimerkiksi, kuinka yleistä on joutua avioliiton aikana ihmiskaupan uhriksi eli toisien sanoen kuinka yleistä on, että avioliitto muoutuu pakkoavioliitoksi. Toisena kysymyksenä voisi olla esimerkiksi, missä pakkoavioliittoa taikka sen kaltaisia tilanteita ilmenee eniten.

Toinen jatkotutkimusehdotus on ihmiskaupan vaikutus kansainväliseen tai Suomen talouteen. Tätä voisi siis tutkia joko kansainvälisestä näkökulmasta tai pelkästään Suomen tasolla. Kysymykset tämän kaltaiseen tutkimukseen voisivat olla esimerkiksi, kuinka paljon ihmiskaupparikoksen toteuttajat hyötyvät ihmiskaupasta taloudellisesti ja miten ihmiskauppa vaikuttaa talouteen yleisesti. Kolmas jatkotutkimusehdotus koskee ihmiskaupan torjuntaa. Tutkimuksessa voitaisiin käsitellä, kuinka ihmiskauppaa torjutaan niin kansainvälisesti kuin myös Suomen tasolla ja onko tulossa uudistuksia, joilla torjuntaa pyrittäisiin parantamaan.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä on tärkeää, että siinä noudatetaan eettisiä vaatimuksia eli hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan sitä, että tutkijan on toimittava tiedeyhteisön tunnistamien toimintatapojen mukaisesti. Tutkijan tulee siis toimia rehellisesti, tarkasti sekä huolellisesti koko tutkimuksen ajan sekä soveltaa standardien mukaisia menetelmiä ja avoimuutta tutkimuksessaan. On myös tärkeää, että tutkija ottaa huomioon asianmukaisesti muiden tutkijoiden saavutukset sekä työt. Mikäli tutkija käyttää tutkimuksessaan toisen tutkijan työtä apunaan, on erittäin tärkeää, että toisen tutkijan työtä kunnioitetaan sekä arvostetaan eli toisen työtä ei saa missään nimessä plagioida. Tärkeänä

asiana nähdään myös tutkimuksen asianmukainen suunnittelu ja toteuttaminen noudattaen tieteellisen tiedon asettamia vaatimuksia. Ennen tutkimuksen aloittamista on tärkeää määritellä sekä kirjata muun muassa tutkimusryhmän jäsenten oikeudet sekä asema ja tutkimuksen päätyttyä tulokset on julkaistava sovitulla asianmukaisella tavalla. Lopuksi on vielä tärkeää huomioida hyvä hallintokäytäntö, joka on myös osa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsijärvi ym. 2012, 23—24.)

Tämä opinnäytetyö on suoritettu noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä. Työ on toteutettu erittäin huolellisesti sekä tarkasti noudattaen edellä mainittua käytäntöä. Tutkimuksen alussa on tuotu myös ilmi tiedonhankinta- sekä tutkimusmenetelmät, joita on sovellettu tässä tutkimuksessa. Alussa myös käydään läpi muiden tutkijoiden aikaisempia tutkimuksia, joita myös sovelletaan lähteenä osittain tässä tutkimuksessa. Aiempia tutkimuksia on kunnioitettu siten, että heidän tutkimuksiinsa on viitattu asianmukaisesti. Tätä tutkimusta ei ole myöskään tehty ilman suunnitelmaa, sillä ennen tutkimuksen aloitusta on laadittu tutkimussuunnitelma tätä opinnäytetyötä varten, jonka perusteella tutkimus on laadittu kuitenkin noudattaen asianmukaisesti tieteellisen tutkimuksen ohjeita. Tutkimuksen tulokset on myös tuotu ilmi tässä opinnäytetyössä asianmukaisella luotettavalla tavalla, johon tämä tutkimus vastaa. Näiden perusteella tutkimus on toteutettu eettisyyttä noudattaen.

Tämän tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata sekä validiteetilla että reliabilitetilla. Tutkimuksen validiuksella eli pätevyydellä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän taikka mittarin kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksen on tarkoitus mitata. Reliabiliteetilla eli luotettavuudella taas tarkoitetaan tutkimuksen kykyä antaa tuloksia, jotka ovat ei-sattumanvaraisia sekä tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen reliabiliteetti voidaan todeta monella eri tavalla esimerkiksi silloin, jos eri tutkimuskerroilla tutkitaan yhtä tiettyä henkilöä ja saadaan samanlainen tulos molemmilla kerroilla, voidaan tutkimustulokset todeta luotettaviksi eli reliabileiksi. Validius näkyy laadullisessa tutkimuksessa silloin, kun kuvaukset koskien tapahtu-

mia, henkilöitä ja paikkoja pidetään tutkimuksen ydinasioina. Tutkimuksen validiuksella tarkoitetaan siis, kuvauksen sekä sitä koskevien selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta. Siinä siis pohditaan sitä, onko selitys luotettava. (Hirsijärvi ym. 2012, 231—232.)

Voidaan todeta, että tämä tutkimus on pätevä eli validi. Tutkimuksessa tutkittiin ihmiskaupan ilmentymää Suomessa kahden tutkimuskysymyksen kera. Molempiin kysymyksiin saatiin pätevät vastaukset, jolloin tutkimus onnistui. Tämä tutkimus on mahdollista yleistää Suomen tasolla, koska siinä on käytetty asianmukaisia sekä ajankohtaisia tilastoja liittyen Suomessa ilmenevään ihmiskauppaan. Tutkimus voidaan todeta myös luotettavaksi siltä osin, että aikaisemmissakin lähteissä, kuten tilastoissa sekä muissa virallisissa selvityksissä on todettu samat tulokset, kuin tässäkin opinnäytetyössä. Selvää on kuitenkin se, että on huomioitava ne ihmis-kaupan uhrit, jotka eivät ole uskaltaneet hakea apua taikka ole osanneet hakea sitä, jonka vuoksi he eivät ole tilastoissa mukana. Tämän vuoksi tutkimuksen luotettavuus ei ole sata prosenttinen.

Lähdekritiikki on myös erityinen osa tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua. Tutkijan valittaessa lähteitä tutkimukseensa, on erityisen tärkeää, että tutkija harkitsee tarkkaan lähteensä hyödyntäen lähdekritiikkiä. On siis ehdottoman tärkeää, että tutkija pyrkii kriittisyyteen senkin jälkeen, kun hän on valinnut jo lähteensä eli silloin, kun hän tulkitsee niitä. Tärkeää on siis huomioida kirjoittajan tunnettavuus sekä arvostettavuus, lähteen alkuperä ja ikä sekä sen uskottavuus ja kustantajan eli julkaisijan arvovalta. Tärkeää on myös huomioida lähteen puolueettomuus sekä se, että lähde pysyy totuudenmukaisena. (Hirsijärvi ym. 2012, 113—114.) Tutkimukseen valitut lähteet on valittu erittäin huolellisesti harkiten, sillä tässä tutkimuksessa on haluttu käyttää ainoastaan luotettavia sekä totuudenmukaisia lähteitä. Erityisesti lähdekritiikki on kohdistunut niin sanottuihin vanhentuneisiin lähteisiin, joita on vältetty tässä tutkimuksessa, jotta tutkimus olisi mahdollisimman

ajankohtainen. Tutkimukseen valikoitui useita eri oikeudellisia lähteitä sekä kirjallisuutta koskien ihmiskauppaa. Kaikki tässä käytetyt lähteet ovat olleet tutkimuksen aikana ajankohtaisia sekä totuudenmukaisia.

5.4 Pohdinta

Tämä tutkimus oli oikeusdogmaattinen eli lainopillinen tutkimus sekä tämä toteutettiin noudattaen kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta tutkimustyyppinä sisällön analyysi sekä juridinen hermeneutiikka. Tutkimusmetodina toimi myös tekstianalyysi eli sisällönerittely. Lainopillinen tutkimus ilmenee tässä tutkimuksessa siten, että tutkimuksessa tutkittiin voimassa olevia oikeusnormeja sekä niiden sisältöjä, jotka liittyivät tämän tutkimuksen aiheeseen. Kvalitatiivinen tutkimus valikoitu tutkimuksen yhdeksi tutkimusmenetelmäksi, jotta tutkimus pystyttiin suorittamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Sisällön analyysin avulla oli tarkoitus tässä tutkimuksessa analysoida tämän tutkimuksen sisällön merkitystä eli ihmiskaupan ilmenemistä Suomessa. Juridisen hermeneutiikan avulla taas haluttiin pyrkiä ymmärtämään eri oikeudellisia tekstejä sekä niiden merkitystä, jotta tutkimuksessa saatiin hahmotettua suurempi kokonaisuus.

Opinnäytetyön olisi voinut toteuttaa myös määrällisenä eli kvantitatiivisena tutkimuksena. Määrällisessä tutkimuksessa keskeistä on muun muassa johtopäätökset aiemmista tutkimuksista sekä havaintoaineistojen, kuten haastattelujen soveltuminen määrälliseen numeraaliseen mittaamiseen, jotta ne saadaan muutettua taulukkomuotoon, jolloin havaintoaineistoa voidaan käsitellä tilastollisesti. Päätelmien esittäminen esimerkiksi prosenttilukujen avulla on myös keskeistä määrällisessä tutkimuksessa. Perussääntö määrällisessä tutkimuksessa on se, mitä suuremman otoksen tutkimukseen ottaa, sitä tarkemman tutkimustuloksen saa. (Hirsijärvi ym. 2012, 140, 180.) Mikäli tutkimus olisi suoritettu määrällisenä, olisi tutkimus voitu suorittaa erilaisin haastatteluin sekä kyselylomakkein, joiden avulla olisi voitu tutkia ihmiskaupan ilmentymää Suomessa. Kuitenkin tämän tutkimuksen toteuttaminen määrällisenä olisi voinut hankaloittaa tutkimuksen etenemistä, sillä ihmiskaupan uhrien haastattelu olisi todennäköisesti epäonnistunut, koska

kyse on henkilöön kohdistuvasta rikoksesta sekä se on jokaisen uhrin henkilökohmainen asia. Tämän vuoksi oli paljon suositeltavampaa toteuttaa tutkimus laadullisena.

Tämä opinnäytetyön aihe valikoitu jo kevään 2023 aikana. Itse prosessi alkoi lokakuussa 2023 tutkimussuunnitelman laatimisella sekä laadukkaiden lähteiden ja aineistojen keruulla, jonka jälkeen alkuvuodesta 2024 alkoi opinnäytetyön kirjoittamisprosessi. Tutkimuksen aikana tuli tiettyjä haasteita, sillä aineistoa olisi riittänyt erittäin paljon, mutta kaikkea ei ollut mahdollista tähän tutkimukseen sisältää. Kokonaisuudessaan tämä opinnäytetyö onnistui hyvin, koska sillä saatiin vastaukset molempiin tutkimuskysymyksiin sekä tutkimus pysyi selkeänä alusta loppuun saakka.

LÄHTEET

- Aarnio, A. 2011. Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsinki. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.
- Autio, T. & Karjala, A. 2012. Ihmiskauppa ja ihmisoikeudet. Teoksessa Perus- ja ihmisoikeudet rikosprosessissa. Toim. Ervo, L., Lahti, R. & Siro, J. Helsinki. Hakapaino. Viitattu 12.2.2024. https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsingin-hovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/julkaisut/painetutjulkaisut/perus-jaihmisoikeudetrikosproses-sissa2012/MHFwXxXot/09_Ihmiskauppa_ja_ihmisoikeudet_Tiina-Liisa_Autio_ja_Anna_Karjala.pdf
- Beltran, K. & Erjonsalo, J. 2021. Kadonneet tytöt. Aurinkorannan seksikaupan uhrit ja haavoittuneet. Keuruu. Otava.
- Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta. S 44/2012. Finlex. Viitattu 12.3.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2012/20120044/20120044_2
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU. Ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäättöksen 2002/629/YOS korvaamisesta. EUR-lex. Viitattu 12.3.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=celex%3A32011L0036>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU. Rikoksen uhrien oikeuksien, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta. EUR-lex. Viitattu 12.3.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>
- Euroopan unionin neuvoston direktiivi 2003/81/EY. Oleskeluluvasta, joka myönnetään yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa tekeville kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat ihmiskaupan uhreja tai jotka ovat joutuneet laittomassa maahantulossa avustamisen kohteeksi. EUR-lex.

Viitattu 12.3.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32004L0081>

Euroopan unionin perusoikeusasiakirja (2000/C 364/01). 2000. Euroopan parlamentti. Viitattu 3.2.2024. https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fi.pdf

Haikola, M. & Kinnunen, H. 2023. Marja-alan yrittäjää vastaan nostettu peräti 56 syytettä törkeästä ihmiskaupasta. Yle. Viitattu 4.3.2024. <https://yle.fi/a/74-20072264>

Hannonen, J. & Kainulainen, H. 2022. Ihmiskaupan uhrien rankaisemattomuusperiaate. Helsinki. Oikeusministeriö. Viitattu 12.3.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164314/OM_2022_8_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y

HE 103/2014 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta. Viitattu 21.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_103+2014.pdf

HE 172/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta. Viitattu 26.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_172+2021.pdf

HE 221/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetusta koskevien lisäpöytäkirjojen hyväksymisestä ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain 20 luvun ja järjestyslain 7 ja 16 §:n muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 19.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_221+2005.pdf

HE 229/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun 8 §:n muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 20.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_229+2014.pdf

HE 34/2004 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunta. Viitattu 21.2.2024.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_34+2004.pdf

HE 6/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi. Eduskunta. Viitattu 19.2.2024.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_6+1997.pdf

Heikkonen, T. & Kähkönen, S. 2023. Ihmiskaupasta epäilty marja-alan yrittäjä on vapautettu tutkintavankeudesta. Yle. Viitattu 4.3.2024.

<https://yle.fi/a/74-20065644>

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna. Tammi.

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki.

Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Viitattu 31.1.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/20149471-38b2-4cc8-94b7-2f6b3feed81d/content>

Hoikkala, V. 2016. Ihmiskauppa rikoksena. Teoksessa Orjuus tänään. Näkökulmia ihmiskauppaan. Toim. Saarni, M. Keuruu. Aikamedia

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2001. Kirjoitetaan juridiikkaa. Saarijärvi. Kauppakaari.

Ihmiskaupan vuosikataus 2023. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Viitattu 14.2.2024. <https://ihmiskauppa.fi/wp-content/uploads/2024/02/Vuosikatsaus2023.pdf>

Ihmiskauppa.fi. 2024a Tietoa Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä. Viitattu 4.2.2024. <https://ihmiskauppa.fi/auttamisjarjestelma/tietoa-ihmiskaupan-uhrien-auttamisjarjestelmasta/>

Ihmiskauppa.fi. 2024b. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on Suomessa kansallinen ihmiskaupparaportoiija. Viitattu 18.2.2024. <https://ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan-vastainen-tyo-suomessa/yhdenvertaisuusvaltuutettu/>

Ihmiskauppa.fi. 2024c. Uudet asiakkaat vuonna 2022. Viitattu 12.2.2024. <https://ihmiskauppa.fi/tietoa-ja-materiaaleja/tilastot-ja-tilannekatsaukset/ihmiskaupan-uhrien-auttamisjarjestelman-vuosikatsaus-2022/uudet-asiakkaat-vuonna-2022/>

Ihmiskauppa.fi. 2024d. Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023. Viitattu 14.2.2024. <https://ihmiskauppa.fi/ihmiskaupan-vuosikatsaus-2023/>

Ihmiskauppa.fi. 2024e. Ihmiskaupan vastaista työtä koskevat kansainväliset velvoitteet ja sopimukset. Viitattu 12.3.2024. <https://ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/kansainvaliset-velvoitteet/>

International Labour Organization (ILO). Pakollista työtä koskeva sopimus, jonka kansainvälinen työkonferenssi on hyväksynyt vuonna 1930. S (44/1935). Finlex. Viitattu 12.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1935/19350044>

International Labour Organization (ILO). Vuoden 1930 pakollista työtä koskevan sopimuksen pöytäkirja. S 29/2017. Finlex. Viitattu 12.3.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2017/20170029/20170029_2

Jokinen, A., Ollus, N. & Viuhko, M. 2016. Ehdoilla millä hyvänsä. Työperäinen ihmiskauppa ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö Suomessa. Helsinki. Heuni. Viitattu 5.2.2024. https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI+report+no.67_uusintapainos+2016.pdf/1b99764d-8ece-ed85-6358-3711b1667472/HEUNI+report+no.67_uusintapainos+2016.pdf?t=1610019807119

- Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta. S 71/2006. Finlex. Viitattu 6.3.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2006/20060071/20060071_2
- Koivukari, K., Korkka-Knuts, H., Mahmood, V. & Melander, S. 2022. Ihmiskauppa ja sen lähirikokset. Säännösten soveltamiskäytäntö. Helsinki. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 12.2.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163890/VNTEAS_2022_18.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- KKO 2022:2. Ihmiskauppa. Rikosten yhtyminen – Rikosten yksiköinti. Rangaistuksen määrääminen – Rangaistuksen valinta. Finlex. Viitattu 14.3.2024. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2022/20220002>
- LaVL 2/2023 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 26.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/LaVL_2+2023.pdf
- LaVM 10/2006 vp. Lakivaliokunnan mietintö 10/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetusta koskevien lisäpöytäkirjojen hyväksymisestä ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain 20 luvun ja järjestyslain 7 ja 16 §:n muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 19.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_10+2006.pdf
- LaMV 15/2014 vp. Lakivaliokunnan mietintö 15/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Eduskunta. Viitattu 21.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_15+2014.pdf

LaVM 38/2014 vp. Lakivaliokunnan mietintö 38/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun 8 §:n muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 20.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/lavm_38+2014.pdf

L 13.6.1929/234. Avioliittolaki. Finlex. Viitattu 10.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>

L 17.6.2011/746. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta. Finlex. Viitattu 28.2.2024. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>

L 4.6.2021/487. Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta. Finlex. Viitattu 2.3.2024. <https://finlex.fi/fi/laki/al-kup/2021/20210487>

L 30.12.2014/1326. Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta. Finlex. Viitattu 18.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141326>

L 22.7.2011/806. Pakkokeinolaki. Finlex. Viitattu 12.1.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

L 19.12.1889/39. Rikoslaki. Finlex. Viitattu 27.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Maahanmuuttovirasto. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Viitattu 12.2.2024. <https://migri.fi/ihmiskaupan-uhrien-auttamisjarjestelma>

Mahmood, V. & Melander, S. 2022. Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö. Säännöksen soveltamiskäytäntö. Helsinki. Oikeusministeriö. Viitattu 20.2.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164033/OM_2022_4_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Marttila, P. 2011. Ihmiskauppa. Teoksessa Rikoksen uhrin käsikirja. Toim. Åberg, L. Jyväskylä. PS-Kustannus.

MOT Verimarjat 2023. Yle. Yle Areena. Viitattu 2.3.2024. <https://areena.yle.fi/1-66909407>

- PeLV 17/2006 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto 17/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ihmiskauppaa ja maahanmuuttajien salakuljetusta koskevien lisäpöytäkirjojen hyväksymisestä ja niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain 20 luvun ja järjestyslain 7 ja 16 §:n muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 19.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_17+2006.pdf
- PeVL 56/2014 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto 56/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun 8 §:n muuttamisesta. Eduskunta. Viitattu 20.2.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_56+2014.pdf
- Rendic, P. 2015. Ihmiskaupan kasvot. Ryttylä. Kustannus Oy Uusi Tie.
- Rendic, P. 2022. Pakotettu naimaan. Saliman tie pakkoavioliitosta vapauteen. EU. Basam books.
- Ruohomäki, O. 2016. Ihmiskauppa on orjuuden moderni muoto. Teoksessa Orjuus tänään. Näkökulmia ihmiskauppaan. Toim. Saarni, M. Keuruu. Aikamedia.
- Suokas, T. 2022. Kyllähän mä tiedän, miltä huora näyttää. Seksityön todellisuus Suomessa. EU. Basam books.
- Tieteentermipankki. Oikeustiede. Kaupunginlaki/laajempi kuvaus. Viitattu 17.8.2024. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:kaupunginlaki/laajempi_kuvaus
- Toivonen, V. 2017. Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa. Helsinki. Helsingin Yliopisto. Valtiotieteiden tiedekunta. Viitattu 17.2.2024. <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4750802/Avioliittoon+pakottaminen+-+selvitysmuistio+2017+HY.pdf/8b68f4a4-8c0e-43e0-9314-a40af9e4c56f/Avioliittoon+pakottaminen+-+selvitysmuistio+2017+HY.pdf.pdf>

Valtioneuvosto. 2023a. Marjanpoimijoiden asemaa koskevaan valmisteluun otetaan aikalisä. Viitattu 6.3.2024. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/marjanpoimijoiden-asemaa-koskevaan-valmisteluun-otetaan-aikalisa>

Valtioneuvosto. 2023b. Tehoa-hanke (NRM). Viitattu 26.2.2024. <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OM023:00/2023>

Valtioneuvosto. 2024a. Selvitys ulkomaalaisten marjanpoimijoiden asemasta ja taloudellisista vaikutuksista käynnistynyt. Viitattu 6.3.2024. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/selvitys-ulkomaisten-marianpoimijoiden-ase-masta-ja-taloudellisista-vaikutuksista-kaynnistynyt>

Valtioneuvosto. 2024b. Komissio haluaa tehostaa ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan torjuntaa. Viitattu 27.2.2024. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/komissio-haluaa-tehostaa-ihmissalakuljetuksen-ja-ihmiskaupan-torjuntaa>

Valtioneuvoston periaatepäätös. 2023. Strategiaksi työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Valtioneuvosto. Viitattu 26.2.2024. <https://valtioneuvosto.fi/documents/1410877/153287519/20230309+VN+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n+vastaiseksi+strategiaksi.pdf/d3a6c8e1-b311-2118-7875-d21fc223c047/20230309+VN+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+ty%C3%B6per%C3%A4isen+hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n+vastaiseksi+strategiaksi.pdf?t=1703854132768>

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjulistus. 1948. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Oikeusministeriö. Viitattu 10.2.2024. https://um.fi/documents/35732/0/UDHR_suomen-nos.pdf/6ac83870-f353-965e-fc4c-b0dbef95931d?t=1701958455409

Yhdistyneiden kansakuntien suostumusta avioliittoon, vähimmäisavioliittokäytännön ja avioliittojen kirjaamista koskeva yleissopimus. S 50/1964. Finlex. Viitattu 10.2.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1964/19640050/19640050_2